

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Jurgitos Stasaitytės,
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

Daiktų skirstymas į pagrindinius ir antraeilius: probleminiai aspektai

Vadovas: doc. dr. Laurynas Didžiulis

Recenzentas: lekt. Marius Matiukas

Vilnius

2019

TURINYS

ĮVADAS	4
I. DAIKTŲ SKIRSTYMAS Į PAGRINDINIUS IR ANTRAEILIUS ROMĖNŲ TEISĖJE	8
II. DAIKTŲ SKIRSTYMAS Į PAGRINDINIUS IR ANTRAEILIUS	12
2.1. Pagrindinių ir antraeilių daiktų sampratos užsienio valstybių teisėje	13
2.1.1. Pagrindinių ir antraeilių daiktų sampratos Luizianos civiliniame kodekse	13
2.1.2. Pagrindinių ir antraeilių daiktų sampratos Prancūzijos civiliniame kodekse	15
2.1.3. Pagrindinių ir antraeilių daiktų sampratos Vokietijos civiliniame kodekse	16
2.1.4. Pagrindinių ir antraeilių daiktų sampratos Graikijos civiliniame kodekse	17
2.2. Pagrindinių ir antraeilių daiktų samprata Lietuvos civiliniame kodekse.....	18
2.3. Skirstymo specifika palyginti su kitomis daiktų klasifikacijomis teisinė reikšmė	19
III. ANTRAEILIŲ DAIKTŲ RŪŠYS	22
3.1. Esminės pagrindinio daikto dalys, jų samprata	23
3.2. Vaisiai. Vaisių samprata	24
3.3. Produkcija. Produkcijos samprata	29
3.4. Pajamos. Pajamų samprata	30
3.5. Priklausinys. Priklausinio samprata	30
IV. PAGRINDINIŲ IR ANTRAEILIŲ DAIKTŲ TEISIŠKAI REIŠKINGAS RYŠYS	33
V. PAGRINDINIO IR ANTRAEILIO DAIKTO PROBLEMINIAI ASPEKTAI	37
5.1. Pagrindinio daikto ir jo priklausinio atribojimo problema	37
5.2. Esminių pagrindinio daikto dalių atribojimo nuo priklausinių problema	41
5.3. Nekilnojamojo turto registro duomenų apie priklausinius teisinė reikšmė ..	43
5.4. Nekilnojamojo turto objekto kadastrinių duomenų teisinė reikšmė	44
5.5. Antraeilių daiktų likimas įkeičiant pagrindinį daiktą	46
Išvados	49

Literatūros sąrašas	51
Santrauka	55
Summary	56

IVADAS

Nagrinėjamos temos aktualumas. Pagrindinių ir antraeilių daiktų institutą, kurį reglamentuoja ne tik Lietuvos Respublikos civilinio kodekso normos¹, bet ir kiti norminiai teisės aktai, yra specifinis. Pagrindinių ir antraeilių daiktų institutas paprastai nagrinėjamas daiktinės teisės kontekste, todėl šiam institutui, kaip ir daiktinei teisei, skirtingai nei prievolių teisei skiriama, nepagrįstai mažai dėmesio. Dėl Lietuvos Respublikos teisės aktuose įtvirtinto teisinio ryšio tarp pagrindinių ir antraeilių daiktų, neretai praktikoje kyla problemų dėl antraeilių daiktų atskyrimo nuo pagrindinių, antraeilių daiktų tarnavimo pagrindiniam daiktui ir pan., todėl su šiuo institutu susijusi problematika yra itin aktuali. Pagrindinių ir antraeilių daiktų sąvokų ir jų teisiškai reikšmingo ryšio analizė leidžia geriau suprasti daiktų skirstymą į pagrindinius ir antraeilius bei su šiuo skirstymu susijusias problemas teisės teoriniame bei praktiniame lygmenyse. Be to, Lietuvoje pagrindinių ir antraeilių daiktų tema yra labai mažai analizuota. Peržvelgus ir išanalizavus teisinę literatūrą galima paminėti tik keletą šaltinių, skirtų pagrindinių ir antraeilių daiktų instituto analizei, tačiau vėlgi dažniausiai šis institutas minimas daiktinės teisės kontekste. Paminėtina, kad penkerių metų retrospektyvoje mokslinių darbų kontekste nebuvo analizuota temos, konkrečiai susijusios su pagrindinių ir antraeilių daiktų institutu bei su juo susijusiomis problemomis.

Darbo tikslas. Išanalizavus pagrindinių ir antraeilių daiktų institutą bei nustčius teisinę reikšmę jų tarpusavio ryšiui, pateikti dažniausiai kylančias problemas dėl daiktų skirstymo į pagrindinius ir antraeilius.

Darbo uždaviniai. Atsižvelgiant į darbo tikslą, keliami šie darbo uždaviniai:

i) išanalizuoti Lietuvos Respublikos bei pasirinktų užsienio šalių teisės aktus bei pateikti pagrindinių ir antraeilių daiktų sąvokas bei pateikti pagrindinių ir antraeilių daiktų teisinio reglamentavimo apžvalgą;

ii) išanalizuoti ir pateikti daiktų skirstymo į pagrindinius ir antraeilius teisinę reikšmę;

iii) išanalizuoti ir pateikti pagrindinius kriterijus, atskiriant pagrindinius daiktus nuo antraeilių;

iv) išanalizuoti ir pateikti pagrindinio daikto atskyrimo nuo antraeilių dažniausiais kylančius probleminius aspektus Lietuvos teisėje;

---

¹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.12-4.19 straipsniai. *Valstybės žinios*. 2000 m. Nr. 74–2262.

v) nustatyti ar nekilnojamojo turto registro duomenys bei kadastriniai duomenys turi lemiamą reikšmę nustatant daiktų tarpusavio santykių kvalifikaciją.

Darbo tyrimo objektas. Darbe analizuojama pagrindinių ir antraeilių daiktų instituto istorinė kilmė, samprata šiuolaikinėje teisėje, pagrindinių ir antraeilių daiktų tarpusavio teisinis ryšys ir reikšmė bei aktualiausias Lietuvos teismų praktikoje kylančios problemos, susijusios su daiktų skirstymu į pagrindinius ir antraeilius. Su nagrinėjama tema susijęs pasirinktų užsienio šalių teisėje daiktų skirstymas į pagrindinius ir antraeilius bus nagrinėjamas tik tiek, kiek tai būtina išanalizuoti ir pateikti šio instituto sąvokas ir palyginti Lietuvos teisės aktuose reglamentuojamomis sąvokomis. Šiam tikslui pasirinktos valstybių analogiškus teisinius santykius reglamentuojančios užsienio šalių teisės sistemos, o tai Vokietijos Federacinė Respublika, Graikijos Respublika, Prancūzijos Respublika ir Jungtinių Amerikos Valstijų Luizianos valstija. Vokietijos Respublika pasirinkta, kadangi jos civilinis kodeksas turi galias istorines tradicijas, be to, Vokietijos ir Graikijos teisės sistemose romėnų teisės recepcija nebuvo itin aktyvi, todėl jų teisės sistemoje pagrindinių ir antraeilių daiktų teisinis reguliavimas skiriasi nuo pasirinktų Prancūzijos ir Jungtinių Amerikos Valstijų Luizianos valstijos pagrindinių ir antraeilių daiktų instituto teisinio reguliavimo, kadangi Prancūzijos Respublika ir JAV Luizianos valstija perėmusios romėnų teisės tradicijas. Pagrindinis dėmesys skiriamas Lietuvos Respublikos teisės aktų bei teismų praktikos analizei. Užsienio šalių teismų praktika analizuojama tiek, kiek šiame darbe reikalinga analizuoti ir pateikti pagrindinių ir antraeilių daiktų sąvokas.

Tyrimo metodai. Rašant darbą pasirinkta tema buvo panaudota keletas mokslinio tyrimo metodų – lyginamasis, lingvistinis (kalbinis) ir loginis-analitinis. Pirmiausia lyginamasis metodas, lyginant analizuojamų užsienio civilinių kodeksų nuostatas ir lyginant Lietuvos teisės aktuose nustatytą teisinį reguliavimą, teisės doktrinos bei Lietuvos teismų praktikos pateiktus išaiškinimus nagrinėjant probleminius klausimus pasirinkta tema. Pasitelkiant lingvistinį (kalbinį) tyrimo metodą yra analizuojama teismų praktika bei teisės aktų normos, reglamentuojančios pagrindinių ir antraeilių daiktų teisinį reguliavimą, šio metodo pagalba išskiriant pagrindinių ir antraeilių daiktų reglamentavimo problemas. Naudojant loginį-analitinį tyrimo metodą nagrinėjami pasirinktų užsienio šalių ir Lietuvos teismų praktikoje aptariami pagrindinių ir antraeilių daiktų reglamentuojančių teisės normų aiškinimo bei taikymo atvejai ir sistemiškai įvertinama tyrimo metu atliktos įžvalgos bei suformuluojamos išvados.

Darbo originalumas. Su pagrindinių ir antraeilių daiktų institutu bei su jų problemomis susijusios temos nagrinėjamos labai retai. Paprastai pagrindinių ir antraeilių daiktų institutas minimas analizuojant su daiktine teise susijusias temas. Iš tokių temų galima paminėti Ramūno Birštono straipsnį „Susijungimas kaip nuosavybės teisės įgijimo ir praradimo pagrindas Lietuvos teisėje“². Paminėtini ir magistro darbai, kuriuose tai pat minimas ir pagrindinių bei antraeilių daiktų institutas yra Nerijaus Vainučio darbas „Išviešinimo principas daiktinėje teisėje“³, Valdo Voveraičio darbas „Numerus clausus principas daiktinėje teisėje“⁴, taip pat Enrikos Skodminienės darbas „Turto patikėjimo teisės vieta daiktinių teisių sistemoje“⁵. Vis dėlto, skirtingai nuo paminėtų magistro darbų, šiame darbe analizuojama konkrečiai pagrindinių ir antraeilių daiktų institutas bei problemos, susijusios su pagrindinių daiktų atskyrimu nuo antraeilių.

Išanalizavus Lietuvos teismų praktikos nutarčių matoma, kad problemos, susijusios su pagrindinių ir antraeilių daiktų institutu, yra itin aktualios, tačiau iki šiol jos yra susistemintos tik Lietuvos teismų praktikos apžvalgose. Apie pagrindinių ir antraeilių daiktų problematika buvo skaitytas pranešimas Vilniaus universiteto organizuotoje daiktinei teisei skirtoje konferencijoje⁶. Taip pat planuojama parengti ir išleisti daiktinei teisei (pagrindinių ir antraeilių daiktų institutui) skirtą vadovėlį⁷.

Svarbiausi literatūros šaltiniai. Prieš rašant darbą buvo išsamiai analizuota pasirinktų užsienio šalių bei Lietuvos teisės aktai, reglamentuojantys su pagrindiniais ir antraeiliais daiktais susijusius teisinius santykius. Tai pirmiausiai JAV Luizianos valstijos civilinis kodeksas⁸, Prancūzijos Respublikos civilinis kodeksas⁹, Vokietijos Federacinės Respublikos civilinis kodeksas¹⁰, Graikijos civilinis kodeksas bei Lietuvos Respublikos

---

² BIRŠTONAS, R. „Sujungimas kaip nuosavybės teisės įgijimo ir praradimo pagrindas Lietuvos teisėje“. Mykolo Riomerio universitetas. Vilnius: Jurisprudencija, 2013, 20(3), p.1081-1094.

³ VAINUTIS, N. Išviešinimo principas daiktinėje teisėje: magistro darbas. Vilnius, Vilniaus universitetas, 2016.

⁴ VOVERAITIS, V. Numerus clausus principas daiktinėje teisėje: magistro darbas. Vilnius, Vilniaus universitetas, 2014.

⁵ SKODMINIENĖ, E. Turto patikėjimo teisės vieta daiktinių teisių sistemoje: magistro darbas. Vilnius, Vilniaus universitetas, 2014.

⁶ Vilniaus universiteto Teisės fakulteto 2018 m. gegužės 18 d. organizuota nacionalinė mokslinė konferencija tema „Daiktinė teisė: ar privatinės teisės pamatai atlaikys XXI a. iššūkius?“, kurioje taip pat paminėtas pagrindinių ir antraeilių daiktų institutas.

⁷ Vilniaus universiteto Teisės fakulteto doc. dr. DIDŽIULIS, L. planuoja parengti ir išleisti daiktinei teisei skirtą vadovėlį, akcentuojant pagrindinių ir antraeilių daiktų institutą.

⁸ 1870 m. Luizianos civilinis kodeksas [Žiūrėta 2019-03-23]. Prieiga per internetą <https://www.law.lsu.edu/clo/louisiana-civil-code-online>.

⁹ 1804 m. Prancūzijos civilinis kodeksas [Žiūrėta 2019-03-25]. Prieiga per internetą: <http://www.legifrance.gouv.fr/>.

¹⁰ 1896 Vokietijos civilinis kodeksas [Žiūrėta 2019-03-23]. Prieiga per internetą https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html.

civilinis kodeksas¹¹. Iš teisės srities mokslinių straipsnių verta išskirti užsienio šalių autoriaus A. N. Yiannopoulos straipsnius, kuriuose analizuojama pagrindinių ir antraeilių daiktų institutas, taip pat Antano Šenavičiaus bei Ramūno Birštono straipsnius, susijusius su daiktų temomis. Taip pat paminėtina ir 2018 m. gegužės mėn. vykusį Vilniaus Universiteto Teisės fakulteto organizuotą mokslinę konferenciją, skirtą daiktinei teisei, kurioje buvo minimas nepagrįstai užmirštas pagrindinių ir antraeilių daiktų institutas.

Kadangi pasirinkta tema susijusi su pagrindinių ir antraeilių daiktų problematika, išskirtinis dėmesys skirtas Lietuvos teismų praktikai, t. y. nutarčių, priimtų teisiniuose ginčuose dėl pagrindinių ir antraeilių daiktų, peržiūrai ir analizei.

---

¹¹ 1910 Graikijos civilinis kodeksas [Žiūrėta 2019-03-25]. Prieiga per internetą <https://www.microfinancegateway.org>

I. DAIKTŲ SKIRSTYMAS Į PAGRINDINIUS IR ANTRAEILIUS ROMĖNŲ TEISĖJE

Romėnų teisėje nebuvo suformuluota tokios konkrečios daikto (lot. *res*) sąvokos, kokia yra šių dienų teisėje. Pagal skirtingų autorių pateiktas romėnų teisės šaltinių atliktas analizės daiktas turėjo ne vieną reikšmę ir prie daiktų teisės nurodė tiek fizinius objektus, tiek ekonominius interesus, t. y. turtines vertybes turinčias ir įstatymų saugomas teises. Skirtingai nuo daugelio valstybių šiandieninėje teisėje įtvirtintos daikto sąvokos, romėnų teisėje sąvoka daiktas apėmė ne tik materialius daiktus, bet ir turtą kaip visumą bei jo sudėtį įeinančias turtines teises¹². Iš pateiktos Lietuvoje¹³ bei daugelio valstybių įtvirtintos užsienio teisėje¹⁴ šiandieninės daikto sąvokos matoma, kad daiktais nėra pripažįstama teisės į turtą, savarankiškai neegzistuojantys objektai (pvz. sudedamoji daikto dalis) ir objektai, kurių ekonominės vertės neįmanoma nustatyti¹⁵. Tačiau romėnų teisę analizavę autoriai pažymi, kad neapimančią teisių į turtą daikto sąvoka yra įtvirtina tik tų valstybių teisėje, kur romėnų teisės recepcija nebuvo aktyvi (pavyzdžiui, Lietuva, Vokietija, Graikija). Valstybėse, kur romėnų teisės recepcija buvo itin aktyvi, matoma, kad prie daiktų taip pat priskiriami ir tam tikri prievoliniai reikalavimai, kaip, pavyzdžiui, Anglijos privatinėje teisėje. Todėl romėnų teisę analizavę autoriai teigia, kad pastaroji daiktų sąvoka yra labai artima Gajaus institucijose įtvirtintai daiktų sąvokai, kurią aiškinant galima daryti išvadą, kad romėnai daiktu laikė ne tik tam tikrą materialiąją gamtos dalį, bet ir teisinius santykius bei teises¹⁶.

Romėnų teisininkų naudota daiktų klasifikacija, išskyrus daiktų skirstymą į *res mancipi* ir *res nec mancipi*¹⁷, išliko iki šių laikų ir vartojama, pavyzdžiui, Lietuvos, Vokietijos, Graikijos šalių teisėje¹⁸. Vadovaudamiesi daugeliu kriterijų, romėnų teisininkai daiktus skirstė į:

i) materialius ir nematerialius (*res corporales* ir *res incorporales*). Teisei materialus buvo toks objektas, kurį galėjo suvokti žmogaus sąmonė ir kurį buvo galima

¹² NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S. Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 2007, p. 97

¹³ Daikto samprata Lietuvos teisėje analizuojama II darbo dalies 2.2. skyriuje "Daikto samprata Lietuvos teisėje".

¹⁴ Daikto samprata užsienio šalių teisėje analizuojama II darbo dalies 2.1. skyriuje "Daikto samprata užsienio šalių teisėje".

¹⁵ NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S. Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 2007, p. 97

¹⁶ NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S. Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 2007, p. 97-98.

¹⁷ NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S. Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 2007, p. 98.

¹⁸ Romėnų teisę analizavę autoriai pateikia išsamią daiktų klasifikaciją. Kadangi darbo tema skirta su pagrindinių ir antraeilių daiktų skirstymu susijusiais probleminiais aspektais šių dienų teisėje, magistro darbo dalyje pateikiama apibendrinta romėnų teisėje naudota daiktų klasifikacija.

paliesti. Nematerialiais daiktais buvo laikomos tam tikros turtinės teisės. Skirtumas materialių daiktų nuo nematerialių – galimybė liesti. Kitas romėnų teisę analizavęs autorius, šią daiktų klasifikaciją aiškina materialiams daiktams priskirdamas nuosavybės teisę, o nematerialiems – kitas teises¹⁹. Be nuosavybės teisės, turto teisė apima daiktines teises, asmenines teises, kurios pasireiškia kaip aktyvas, kreditas arba kaip pasyvas, debetas²⁰.

ii) daiktus, esančius komercinėje apyvartoje, ir daiktus, išimtus iš komercinės apyvartos (*res in commercio* ir *res extra commercium*). Esantys komercinėje apyvartoje daiktai – tai daiktai, kurie galėjo būti privačios nuosavybės teisės objektai ir dalyvauti civilinėje apyvartoje. *Res extra commercium*, dar vadinti *res nullius* – daiktai, kurie negalėjo būti privačios nuosavybės teisės objektai ir dalyvauti civilinėje apyvartoje²¹.

iii) *res Mancipi* ir *res nec Mancipi*. Skirtumas tarp *res Mancipi* ir *res nec Mancipi* atitiko skirtumą tarp *familia*, kuri be žmonos ir vaikų apėmė ir asmenis *in Mancipio*, vergus ir svarbiausius ūkio gyvulius. Visa kita buvo priskiriama prie *res nec Mancipi*. Šis daiktų skirstymas reikšmę prarado tada, kai pretorius actio Publiciana pradėjo ginti teisę į *res Mancipi*, atsiradusią perdavus šį daiktą kitam asmeniui paprastos tradicijos būdu. Romėnų teisę analizavę autoriai teigia, kad šį daiktų skirstymą panaikino Justiniano įstatymai²².

iv) kilnojamuosius ir nekilnojamuosius daiktus (*res mobiles* ir *res immobiles*). Kilnojamesiems priklausė bet kokie daiktai, kuriuos galima perkelti iš vienos vietos į kitą nekeičiant jų savybių. Į šią kategoriją taip pat įėjo ir gyvieji daiktai, pavyzdžiui, gyvuliai, vergai²³. Nekilnojamesiems daiktams buvo priskiriama daiktai, kurie susiję su žeme nuolatiniais saitais ir kurių neįmanoma pernešti iš vienos vietos į kitą nekeičiant jų esmės²⁴.

v) pakeičiamus ir nepakeičiamus (*res fungibles* ir *species*). Pakeičiamais vadinami daiktai, kurie neišsiskiria tam tikromis individualiomis savybėmis iš kitų tos pačios rūšies daiktų. Nepakeičiamais vadinami daiktai, išsiskiriantys iš kitų tos pačios rūšies daiktų tam tikromis savybėmis, kitaip tariant, individualizuoti (*species*)²⁵;

¹⁹ JONAITIS, M. *Romėnų privatinė teisė*. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2014, p. 173-174.

²⁰ JANULAITIS, A. Romėnų teisė. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1931, p. 325.

²¹ NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S. Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 2007, p. 99.

²² NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S. Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 2007, p. 101-102.

²³ JANULAITIS, A. Romėnų teisė. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1931, p. 329.

²⁴ NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S. Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 2007, p. 101.

²⁵ NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S. Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 2007, p. 102.

vi) suvartojami ir nesuvartojami daiktai. Suvartojamais daiktais vadinti daiktai, kurie sunyksta vieną kartą juos pavartojus. Nesuvartojamais vadinti tokie daiktai, kurie juos pavartojus neišnyksta arba išnyksta tik ilgainiui²⁶;

vii) dalius ir nedalčius. Dalūs daiktai tokie, kuriuos galima padalinti į keletą dalių, nekeičiant jų esmės vertės ir ekonominės paskirties. Nedalūs daiktai tokie, kuriuos padalinus prarandamos jų turimos savybės ir paskirtis²⁷;

viii) paprastuosius, sudėtinius ir surenkamus. Paprastaisiais buvo vadinami tokie daiktai, kurie susiję saitais tiek ūkine, tiek ir teisine prasme. Sudėtiniais daiktais vadinti tokie daiktai, kurie sudaryti iš daugelio sudedamųjų dalių, sujungtų tarpusavyje nuolatiniais saitais kartu sudarančių tam tikrą atskirą ir savarankišką daiktą tiek ekonominiu, tiek teisiniu atžvilgiu. Surenkamaisiais daiktais buvo vadinami fiziniu požiūriu savarankiškų daiktų visuma, kuri kaip vienas daiktas buvo suvokiama tiek ekonominiu, tiek ir teisiniu atžvilgiu²⁸;

ix) pagrindiniai ir papildomi daiktai. Romėnų teisėje papildomais daiktais buvo vadinti savarankiški daiktai, kurie pagrindiniam daiktui padėjo atlikti savo paskirtį. Skirtingai nuo papildomų daiktų šių dienų teisėje, romėnų teisininkai papildomus daiktus skirstė į:

a) daikto dalis, kurios savarankiškais teisinių santykių objektais galėjo būti tik atskirtos nuo pagrindinio daikto. Jeigu tokios dalies nebuvo įmanoma atskirti, tuomet pagrindinio daikto savininkas, perleisdamas daiktą kitam asmeniui, prarasdavo teisę ir į daikto dalį²⁹;

b) priklausinius, kurie buvo susiję su pagrindiniu daiktu ekonomiškai. Senovės Romoje priklausinys ir pagrindinis daiktas galėjo egzistuoti savarankiškai, tačiau ūkiniuose santykiuose juos tikslingiau naudoti kartu. Romėnų teisėje galiojo principas, kad priklausinį ištinka pagrindinio daikto likimas, jeigu sutartyje nenumatyta kitaip³⁰;

c) vaisius, kuriuos romėnų teisininkai skirstė dar į dvi rūšis – natūralius (*fructus naturales*) ir civilinius (*fructus civiles*). Natūraliais vaisiais buvo laikomi tokie, kurie susiformavo veikiami pagrindinio daikto biologinių savybių. Civiliniais vaisiais vadinti tokie, kurie atsirado dėl pagrindinio daikto civilinės apyvartos (palūkanos ir pan.)³¹.

²⁶ NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S. Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 2007, p. 103.

²⁷ NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S. Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 2007, p. 103.

²⁸ NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S. Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 2007, p. 103-104.

²⁹ NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S. Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 2007, p. 104.

³⁰ NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S. Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 2007, p. 104.

³¹ NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S. Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 2007, p. 104.

Romėnų teisėje galiojo principas, kad priklausinį ištinka pagrindinio daikto likimas, jeigu sutartyje nenumatyta kitaip. Šis principas galioja ir šių dienų teisėje kaip antraeilių daiktų likimą reguliuojanti teisės norma.

II. DAIKTŲ SKIRSTYMAS Į PAGRINDINIUS IR ANTRAEILIUS

Daiktų skirstymas yra svarbus, atsižvelgiant į pasekmes, susijusias su daiktais, apibūdintais kaip antraeiliai. Pavyzdžiui, antraeilio daikto, apibūdinto kaip daikto sudedamosios pagrindinio daikto dalys yra esminės arba nebūtinės, o kitaip - neesminės. Esminės sudedamosios dalys yra tos, kurios negali būti atskirtos viena nuo kitos, nepanaikinant vienos ar kitos dalies arba be esminių jų pakeitimų. Svarbu, kad daiktas, kuris klasifikuojamas kaip esminė sudedamoji dalis, yra tol, kol tęsiasi pagrindinio daikto ir jo sudedamosios dalies tarpusaviui būdingas ryšys, tačiau neesminis daiktas nėra atskirų realių teisių objektas ir seka paskui pagrindinį daiktą visais atvejais³².

Civilinės teisės mokslininkai, išsamiai apibūdinantys romėnų teisės šaltinius, išskiria daiktus į vientisus (*resynulares, corpus continuum, corpus quod uno spiritu continentur*) ir sudėtinius (*corpus compositum, corpus quod ex contingentibus constat, universitas reunion cohaerentium*). Vieni daiktai yra gamtiniai objektai, kurie pagal fizines, nors nebūtinai mokslines, sąvokas atrodo kaip vienas daiktas, pavyzdžiui akmenys, metalo gabalėliai, mediena, organinės medžiagos ir pan., taip pat objektai, kurių prekybos vertė yra matuojama tam tikrais kiekiais, pavyzdžiui, grūdinės kultūros, skaičiuojami taip pat kaip vienas daiktas. Sudėtiniai daiktai susideda iš kelių atskirų daiktų, o tiksliau - sudedamųjų dalių, kurie yra praradę savo individualumą ir yra laikomi vienu daiktu tol, kol tęsiasi jų tarpusavio ryšys, pavyzdžiui, automobilis, laivas ir t. t.

Šiandieninėje teisės literatūroje, ypač akcentuojant šiame darbe analizuojamų šalių teisę pagrindinių ir antraeilį daiktų atžvilgiu, daiktai klasifikuojami³³:

- i) esančius apyvartoje ir išimtus iš apyvartos;
- ii) kilnojamuosius ir nekilnojamuosius;
- iii) suvartojamuosius ir nesuvartojamuosius;
- iv) pakeičiamuosius ir nepakeičiamuosius;
- v) dalomus ir nedalomus;
- vi) vientisuosius ir sudėtinius;
- vii) pagrindinius, sudedamųjų dalių ir pagalbinių reikmenų;
- viii) pagrindinius produktus, vaisius ir pajamas.

---

³² YIANNPOULOS, A. N., *Common, public and Private Things in Louisiana: Civilian Tradition and Modern Practice*, 21 Louisiana Law Review 697, n. 7, 1961

³³ YIANNPOULOS, A. N., *Movables and Immovables in Louisiana and Comparative Law*, 22, Louisiana Law Review 517, 1962

Tokia klasifikacija gali skatinti sistemingesnę daiktų analizę ir geresnį daiktų teisės supratimą, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad užsienio šalių teisėje įtvirtintos skirtingos daiktų klasifikacijos bei atitinkamai skirtingai aiškinamos daiktų bei jų rūšių sąvokos.

2.1. Pagrindinių ir antraeilių daiktų sampratos užsienio valstybių teisėje

Atliktus pasirinktų užsienio šalių bei Lietuvos teisės aktų, reglamentuojančių pagrindinių ir antraeilių daiktų institutą, analizę matoma, kad reglamentavimas skiriasi, todėl šioje dalyje pateikiama apibendrinta pagrindinių ir antraeilių daiktų apžvalga.

2.1.1. Pagrindinių ir antraeilių daiktų sampratos Luizianos civiliniame kodekse

Daiktų klasifikacija Luizianos civiliniame kodekse iš esmės atitinka ankstyvuosius romėnų civilinės teisės šaltinius ir ji skiriasi nuo klasifikacijos pagal šiuolaikinę Vakarų Europos kontinentinę doktriną.

Luizianos civiliniame kodekse daiktai yra suskirstyti į³⁴:

- i) bendrus, viešus ir privačius;
- ii) materialus ir nematerialus;
- iii) kilnojamuosius ir nekilnojamuosius.

Kalbant apie bendrą, viešą ir privačią nuosavybę akivaizdu, kad Luizianos civilinio kodekso redaktorių tikslas buvo nustatyti ribą, kaip ir Romos teisėje, tarp privačios nuosavybės daiktų (*res quae in nostro patrimonio sunt*) ir daiktų, kurie negali būti nuosavybės teisių objektais (*res extra nostrum patrimonium*)³⁵.

Be paminėto daiktų skirstymo, Luizianos civiliniame kodekse yra kitokių daiktų skirstymą reglamentuojančios teisės normos. Nors daiktų skirstymai nėra minimi tiesiogiai, tačiau gali būti taikomi praktikoje. Į šį skirstymą taip pat patenka ir daiktų skirstymas į pagrindinius ir antraeilus. Pagal Luizianos civilinio kodekso straipsniuose įtvirtintą daiktų skirstymą į pagrindinius ir antraeilus, tarp šių daiktų gali egzistuoti:

i) koordinavimo santykiai, pavyzdžiui, kai žemė ir ant jų esantys pastatai priklauso atskiriems savininkams. Pastatai yra atskiras nekilnojamasis turtas, kai jie

---

³⁴ 1870 m. Luizianos civilinis kodeksas [Žiūrėta 2019-03-23]. Prieiga per internetą <https://www.law.lsu.edu/clo/louisiana-civil-code-online/>.

³⁵ YIANNPOULOS, A. N., Introduction to the Law of Things: Louisiana and Comparative Law. From *Symposium: Louisiana and the Civil Law*, 1962.

priklauso kitam asmeniui, o ne žemės savininkui³⁶. Augalai ir nesurinkti vaisiai yra kilnojamas turtas, kai jie priklauso kitam asmeniui, o ne žemės savininkui. Žemės savininkas, veikdamas nuosavybės arba įkeitimo teisėmis, gali susirinkti nenaudojamus augalus ir nesurinktus vaisius³⁷.

ii) pavaldumo santykiai, pavyzdžiui, kai daiktai į pastatą ar žemę įkomponuoti taip, kad taptų neatskiriama jų dalimi ir pagrindinis daiktas be šių komponentų negalėtų egzistuoti arba šis egzistavimas be jų būtų apsunkintas³⁸.

Pavaldumo santykiuose esantis antraeilis daiktas Luizianos civiliniame kodekse vadinamas daikto priedu³⁹. Priedų apibrėžimą pateikia civilinės teisės mokslininkai ir kai kurie šiuolaikiniai civilinės teisės kodeksai, nurodydami, kad daiktai, kurie, neatsižvelgiant į pagrindinio daikto sudedamąsias dalis, vis dėlto yra skirti tarnauti pagrindiniam daiktui. Luizianos civilinio kodekso 466 straipsnis nurodo, kad daiktai, kurie yra prijungti prie kitos nei pastato konstrukcijos ir tarnauja tam pastatui, yra jo sudedamosios dalys. Pastatai, kitos konstrukcijos, nuolat tvirtinamos prie žemės, stovinčios medienos, nenaudojamos kultūros ar nesurūšiuoti vaisių vaisiai yra žemės sklypo priedai, kai jos priklauso žemės savininkui⁴⁰. Keliuose Luizianos civilinio kodekso straipsniuose kalbama apie daikto kaip pagrindinio daikto priedo apibūdinimo pasekmes. Paprastai ketinimai, faktiniai daiktų santykiai ir vyraujančios visuomenės sampratos lemia, kokie daiktai yra pagrindiniai ir kokie priedai⁴¹. Pagal šią nuostatą nekilnojamojo turto savininkas gali pareikšti, kad jam priklausančios ir nekilnojamojo turto, išskyrus jo privačią gyvenamąją vietą, nuosavybės teise priklausančios mašinos, prietaisai ir įranga yra laikomi jo priedais. Turto deklaracija užregistruojama vietovės, kurioje yra nekilnojamas turtas, dokumentuose⁴². Tam tikro daiktų asortimento apibūdinimas kaip priedas reiškia, kad tam tikrais atvejais priedas seka paskui pagrindinį daiktą. Tačiau, nors pagrindinės sudedamosios dalys visada laikosi pagrindinio daikto, aksesuarai seka

---

³⁶ 1870 m. Luizianos civilinio kodekso 464 straipsnis. [Žiūrėta 2019-03-23]. Prieiga per internetą <https://www.law.lsu.edu/clo/louisiana-civil-code-online/>.

³⁷ 1870 m. Luizianos civilinio kodekso 474 straipsnis. [Žiūrėta 2019-03-23]. Prieiga per internetą <https://www.law.lsu.edu/clo/louisiana-civil-code-online/>.

³⁸ 1870 m. Luizianos civilinio kodekso 465 straipsnis. [Žiūrėta 2019-03-23]. Prieiga per internetą <https://www.law.lsu.edu/clo/louisiana-civil-code-online/>.

³⁹ 1870 m. Luizianos civilinio kodekso 463, 464, 465 straipsniai. [Žiūrėta 2019-03-23]. Prieiga per internetą <https://www.law.lsu.edu/clo/louisiana-civil-code-online/>.

⁴⁰ 1870 m. Luizianos civilinio kodekso 463 straipsnis. [Žiūrėta 2019-03-23]. Prieiga per internetą <https://www.law.lsu.edu/clo/louisiana-civil-code-online/>.

⁴¹ YIANNPOULOS, A. N., Introduction to the Law of Things: Louisiana and Comparative Law. From *Symposium: Louisiana and the Civil Law*, 1962.

⁴² 1870 m. Luizianos civilinio kodekso 467 straipsnis. [Žiūrėta 2019-03-23]. Prieiga per internetą <https://www.law.lsu.edu/clo/louisiana-civil-code-online/>.

pagrindinį daiktą tik tam tikrais nustatytais atvejais ir nesant priešingo šalių ketinimo. Tokią galimybę numato ir Luizianos civilinis kodeksas, kuriame įtvirtinta nuostata, kad savininkas gali demobilizuoti nekilnojamojo turto sudedamąsias dalis savanoriškai ir sąžiningai perduodamas įsigyjantiems asmenims⁴³.

Apibendrinant galima teigti, kad Luizianos civiliniame kodekse įtvirtintas daiktų skirstymas atitinka ankstyvuosius romėnų civilinės teisės šaltinius. Praktikoje gali būti taikomas ir kitoks daiktų skirstymas, kuris nėra minimas tiesiogiai, įskaitant ir pagrindinius bei antraeilus daiktus, tačiau civilinio kodekso nuostatos reglamentuoja šių daiktų teisinius santykius.

2.1.2. Pagrindinių ir antraeilių daiktų sampratos Prancūzijos civiliniame kodekse

Prancūzijos civiliniame kodekso antros knygos nuostatos „Apie turtus ir įvairias nuosavybės atmainas“⁴⁴ nuo 516 iki 639 straipsnių skirtos daiktinei teisei ir turto teisei. Joje pateikiamos kilnojamojo ir nekilnojamojo turto bei nuosavybė sąvokos⁴⁵, taip pat turto teisė nurodo, kas yra uzufruktas, servitutas ir žemės teisė, esančios lygiagrečiai su nuosavybe⁴⁶. Pagal Prancūzijos civilinio kodekso 516 straipsnį, turtas skirstomas į nekilnojamą ir kilnojamą:

i) nuosavybė yra nekilnojama pagal savo prigimtį, pagal savo paskirties vietą, arba pagal objektus, kuriems ji taikoma⁴⁷;

ii) nuosavybė yra kilnojama pagal savo prigimtį ir pagal tai, kaip nustatyta teisės aktuose⁴⁸.

Iš nuosavybės teisės objektų Prancūzijos civiliniame kodekse ypač išskirtas nekilnojamas turtas. 552 straipsnyje, kuriame buvo reglamentuojami žemės nuosavybės klausimai, žemės savininkui pripažinta teisė ne tik į patį sklypą, miškus, vandenį ir kt.,

---

⁴³ 1870 m. Luizianos civilinio kodekso 468 straipsnis. [Žiūrėta 2019-03-23]. Prieiga per internetą <https://www.law.lsu.edu/clo/louisiana-civil-code-online/>.

⁴⁴ 1804 m. Prancūzijos civilinio kodekso II knyga "Des Biens et des Differentes Modifications de la Propriete" [Žiūrėta 2019-03-25]. Prieiga per internetą: <http://www.legifrance.gouv.fr/>.

⁴⁵ 1804 m. Prancūzijos civilinio kodekso 516 straipsnis. [Žiūrėta 2019-03-25]. Prieiga per internetą: <http://www.legifrance.gouv.fr/>.

⁴⁶ Prancūziškame tekste du žodžiai vartojami ta pačia prasme. Anglų kalboje žodis "biens" arba praleistas, arba gana dažnai išverstas į "daiktus". Taigi, Civilinio kodekso II knygos "Daiktų ir įvairios nuosavybės modifikacijos" antraštė prancūzų kalba skaitoma "Des Biens et des Differentes Modifications de la Propriete".

⁴⁷ 1804 m. Prancūzijos civilinio kodekso 517 straipsnis. [Žiūrėta 2019-03-25]. Prieiga per internetą: <http://www.legifrance.gouv.fr/>.

⁴⁸ 1804 m. Prancūzijos civilinio kodekso 527 straipsnis. [Žiūrėta 2019-03-25]. Prieiga per internetą: <http://www.legifrance.gouv.fr/>.

bet ir į tai, kas yra po žeme ir virš žemės⁴⁹. Nekilnojamuoju turtu laikomi ir visi kiti kilnojamieji daiktai, kurie yra nedalomai sujungti su ūkiu, taip pat gyvuliai, palikti nuomininkui žemei dirbti. Visiškos nuosavybės teisės turėtojai priklauso visi vaisiai, pajamos, pelnas⁵⁰. Savininko nuosavybės teisė galėjo būti suvaržyta įstatymu ar sutartimi⁵¹.

Paminėtina, kad Prancūzijos civiliniame kodekse daiktų skirstymas yra tapatus kaip ir Luizianos civiliniame kodekse, išskyrus pagrindinių daiktų ir jų vaisių sąvokų įtvirtinimą: Prancūzijos teisėje aiškinama, kad asmenų, turinčių teisę gauti vaisius, teisės apsiriboja periodiškai gautomis pajamomis iš atitinkamo daikto, nekeičiant to daikto esmės. Vaisiai gauti iš pagrindinio daikto, priklauso savininkui tik su sąlyga, kad jis grąžins trečiųjų šalių patirtas išlaidas, kurių vertė turi būti įvertinta grąžinimo dieną⁵². Taip pat pažymėtina, kad Prancūzijos civiliniame kodekse, kaip ir Luizianos civiliniame kodekse, nėra įtvirtintos aiškios pagrindinių ir antraeilių daiktų sąvokos, tačiau šių daiktų tarpusavio teisinius santykius reglamentuoja Prancūzijos civilinio kodekso 516-557 straipsnių nuostatos⁵³.

2.1.3. Pagrindinių ir antraeilių daiktų sampratos Vokietijos civiliniame kodekse

Nors Vokietijos civiliniame kodekse nėra įtvirtintos pagrindinių ir antraeilių daiktų sąvokos, tačiau šio kodekso III knygos nuostatos reguliuoja su turtu susijusius santykius, įskaitant ir daiktus bei daiktines teises⁵⁴.

Pirmiausiai pažymėtina, kad Vokietijos civilinis kodeksas tiksliai skiria objektą (vok. Gegenstand) nuo daikto (vok. k. Sache), kuriame objektas yra bendra sąvoka, apimanti viską, kas gali būti teisinių santykių dalyku, išskyrus asmeninius santykius. Taip pat reikėtų paminėti, kad pagal Vokietijos civilinio kodekso nuostatas daiktais gali būti tik kūniški objektai, t. y. materialaus pasaulio daiktai, dėl to nuosavybė ir kitos realios teisės gali būti tik fiziniaus pojūčiais apčiuopiami materialaus pasaulio objektai. Nors Vokietijos

---

⁴⁹ ŠENAVIČIUS, A., Prancūzijos civilinis (Napoleono) kodeksas ir jo galiojimas Lietuvoje. Mokslinių straipsnių rinkinys. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2014, p. 516.

⁵⁰ 1804 m. Prancūzijos civilinio kodekso 553 straipsnis. [Žiūrėta 2019-03-25]. Prieiga per internetą: <http://www.legifrance.gouv.fr/>.

⁵¹ ŠENAVIČIUS, A., Prancūzijos civilinis (Napoleono) kodeksas ir jo galiojimas Lietuvoje. Mokslinių straipsnių rinkinys. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2014, p. 516.

⁵² 1804 m. Prancūzijos civilinio kodekso 548 straipsnis. [Žiūrėta 2019-03-25]. Prieiga per internetą: <http://www.legifrance.gouv.fr/>.

⁵³ Analizė pateikiama III dalyje ANTRAEILIŲ DAIKTŲ RŪŠYS.

⁵⁴ 1896 m. Vokietijos civilinis kodeksas [Žiūrėta 2019-03-23]. Prieiga per internetą https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html

civiliniame kodekse nėra antraeilūs daiktus apibūdinančių sąvokų, tačiau yra nuostatų, reguliuojančių pagrindinių daiktų bei jų esminių dalių, o taip pat produktų, vaisių ir pajamų teisinius santykius. Pavyzdžiui, jeigu ant sklypų ribos yra medis ir jei jis nuvirsta, pats medis priklauso lygiavertėms dalims⁵⁵ arba produkto komponentai, net po atskyrimo, priklauso daikto savininkui, išskyrus atvejus, kai produkto savininkas leidžia kitam asmeniui turėti prekes ar kitus daikto komponentus, įgyti jų nuosavybę, jei jo turėjimas jam patikėtas atskyrimo metu arba kitokiu būdu įgyjant į juos nuosavybę⁵⁶.

Vokietijos civiliniame kodekse yra nuostatų, kuriose apibrėžiami žodžiai esminės sudėtinės dalys⁵⁷ nustatytos tokio apibūdinimo pasekmės. Pagal Vokietijos civilinį kodeksą vaisių sąvoka yra svarbi kai kurių teisinių santykių ir institucijų atžvilgiu, kadangi:

- i) vaisiai yra svarbūs teisių įgijimui;
- ii) vaisių sąvoka yra svarbi nustatant naudotojo ar jo valdovo teises ir pareigas sąžiningai, palyginti su daikto savininku;
- iii) vaisių sąvoka yra svarbi atsižvelgiant į tam tikrų asmenų prievoles grąžinti arba gauti vaisius.

Galiausiai ši sąvoka yra svarbi tais atvejais, kai dalijamasi tarp eilės naudos gavėjų gauti vaisiais per tam tikrą laikotarpį.

2.1.4. Pagrindinių ir antraeilių daiktų sampratos Graikijos civiliniame kodekse

Trečioji Graikijos civilinio kodekso knyga „Turto teisė“ (947–1345 straipsniai) apima nuostatas, kuriomis reglamentuojama nuosavybės teisė. 973 straipsniu ribojamos minėtos teisės: nuosavybė (plačiausia nuosavybės teisė, nes ji yra vienintelė, apimanti visus „dalyko“ įgaliojimus), servitutai (asmeniniai ir nuosavybės), įkeitimai ir hipoteka. 947–1345 straipsnių, apimančių Civilinio kodekso, susijusios su nuosavybės teise, esmė yra kilusi iš romėnų tradicijos. Paminėtina, kad Graikijos civiliniame kodekse ypač pastebima Vokietijos civilinio kodekso įtaka⁵⁸.

---

⁵⁵ 1896 m. Vokietijos civilinio kodekso 923 straipsnis. [Žiūrėta 2019-03-23]. Prieiga per internetą https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html.

⁵⁶ 1896 m. Vokietijos civilinio kodekso 956 straipsnis. [Žiūrėta 2019-03-23]. Prieiga per internetą https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html.

⁵⁷ 1896 m. Vokietijos civilinio kodekso 93-96 straipsniai. [Žiūrėta 2019-03-23]. Prieiga per internetą https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html.

⁵⁸ Apie Graikijos civilinio kodekso daiktus ir daiktinę teisę reglamentuojančias normas yra pasisakę daugelis autorių, kurie teigia, kad šiose teisės normose pastebima Šveicarijos, Prancūzijos ir kt. šalių civilinių kodeksų įtaka, tačiau reikia pažymėti, kad vis dėlto daugeliu atvejų bene ženkliausia Vokietijos

Graikijos civiliniame kodekse, kaip ir Vokietijos civiliniame kodekse, nėra pagrindinius ir antraeilus daiktus apibūdinančių sąvokų, tačiau yra nuostatų, kuriose apibūdinamos esminės pagrindinio daikto dalys⁵⁹ ir nustatytos tokio apibūdinimo pasekmės. Graikijos civilinis kodeksas išskiria vaisius į natūralius ir civilinius⁶⁰. Be to, pagal Vokietijos civilinį kodeksą, Graikijos civiliniame kodekse nustatytos daiktų vaisių ir teisių vaisių kategorijos ir įtvirtintos sąvokos pelnas⁶¹. Teisių vaisiai yra autoriniai atlyginimai ir interesai, atsirandantys iš kitų nei nuosavybės teisių. Dėl likusios dalies Graikijos civilinis kodeksas ir doktrina atidžiai seka Vokietijos civilinio kodekso prototipus.

2.2. Pagrindinių ir antraeilių daiktų sampratos Lietuvos civiliniame kodekse

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.12 straipsnyje įtvirtinta nuostata, kad pagrindiniais laikomi tokie daiktai, kurie gali būti savarankiškais teisinių santykių objektais. Taigi pagrindinis požymis, apibūdinantis pagrindinį daiktą, yra gebėjimas būti savarankišku teisinių santykių objektu. Šis požymis gali būti suprantamas dvejopai⁶²:

i) kaip objektyvi pagrindinio daikto savybė – savarankiški yra tokie objektai, kurie gali funkcionuoti patys, turi savarankišką paskirtį ir kurių nereikia sieti su kitais daiktais. Pavyzdžiui, automobilis ir pan;

ii) teisinių pasekmių aspektu – pagrindinių daiktų likimas yra savarankiškas, nesiejamas su kitais objektais, faktoriais ar elementais, išskyrus teisės subjekto valią.

Lietuvos teismų praktikoje nebuvo sprendžiama ginčų dėl pagrindinio daikto likimo, kadangi kilę ginčai sprendžiami dėl antraeilių daiktų teisinio likimo. Pagrindinis daiktas teismų praktikoje analizuojamas tiek, kiek būtina nustatyti antraeilių daiktų likimą jų perdavimo momentu, kai pagrindinis daiktas perleidžiamas nuosavybėn kitam asmeniui. Tai reiškia, kad ir tuo atveju, kai teismas nustato, jog vienas daiktas yra kito (pagrindinio) daikto priklausinys, ši ištinca pagrindinio daikto likimas⁶³.

⁵⁹ 1910 m. Graikijos civilinio kodekso 953 straipsnis. [Žiūrėta 2019-03-25]. Prieiga per internetą <https://www.microfinancegateway.org>.

⁶⁰ 1910 m. Graikijos civilinio kodekso 961 straipsnis. [Žiūrėta 2019-03-25]. Prieiga per internetą <https://www.microfinancegateway.org>.

⁶¹ 1910 m. Graikijos civilinio kodekso 962 straipsnis. [Žiūrėta 2019-03-25]. Prieiga per internetą <https://www.microfinancegateway.org>.

⁶² MIKELĖNAS, V., VILEITA, A., TAMINSKAS, A. *Civilinio kodekso komentaras*. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. Vilnius: Justitia, 2003, p. 214-215.

⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje *akcinė bendrovė SEB lizingas v. uždarajai akcinei bendrovei „Inrent“, Lamees Trading*

Civilinio kodekso 4.13 straipsnis nurodo, kad antraeiliais laikomi tik su pagrindiniais daiktais egzistuojantys, priklausantys pagrindiniams daiktams, arba kitaip su jais susiję daiktai. Pavyzdžiui, smuiko dėklas, automobilio vairas, namo langai ir t. t. Kaip jau minėta, ne visos užsienio valstybės išskiria antraeilių daiktų sąvoką teisės aktuose. Tačiau jeigu teisės aktai tokią sąvoką mini, tai (skirtingai nuo pagrindinių daiktų) dažniausiai pateikia ir jos apibrėžimą. Taigi tiek Lietuvos, tiek šiame darbe analizuojamų užsienio teisės aktai skirtingai reglamentuoja pagrindinio ir antraeilio daikto tarpusavio ryšį⁶⁴.

Pagal Lietuvos civilinį kodeksą antraeilių daiktų sąsaja su pagrindiniu daiktu apibrėžiama labai plačiai⁶⁵:

- i) jie gali egzistuoti tik su pagrindiniais daiktais;
- ii) gali priklausyti tik pagrindiniams daiktams;
- iii) būti kitaip susiję su pagrindiniu daiktu.

Būtent į daiktų, kurių statusą norima apibrėžti, tarpusavio ryšį ir yra atsižvelgiama skirstant daiktus į pagrindinius ir antraeilus. Pagrindinį ir kiekvieną antraeilį daiktą sieja kitoks ryšys (pavyzdžiui, pagrindinį daiktą ir priklausinį, pagrindinį daiktą ir jo vaisius ir t.t.), kuris analizuojamas aptariant atskiras antraeilių daiktų rūšis.

2.3. Skirstymo specifika palyginti su kitomis daiktų klasifikacijomis teisinė reikšmė

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, teisės doktrina ir užsienio valstybių teisė įtvirtina įvairias daiktų klasifikacijas: pagal daikto sąryšį su žeme daiktai yra skirstomi į kilnojamuosius ir nekilnojamuosius, atsižvelgiant į daiktų individualizavimo požymius – į pakeičiamus ir nepakeičiamus, pagal pasikeitimus, kurie atsiranda panaudojus daiktą pagal paskirtį – į suvartojamuosius ir nesuvartojamuosius, pagal tai, kokių teisinių santykių objektais daiktai gali būti – į išimtus iš apyvartos, ribotai esančius apyvartoje ir neišimtus iš apyvartos daiktus ir t. t. Visos daiktų klasifikacijos yra svarbios, nes jos padeda apibūdinti daiktus, turinčius skirtingas fizines ir ekonomines savybes bei skirtingą

Limited, bankrutavusiai uždarajai akcinei bendrovei „Kavaska“ ir bankrutavusiai uždarajai akcinei bendrovei „Transdadas“, Nr. 3K-3-117/2013.

⁶⁴ Šiuo atveju konkrečiai turima mintyse žemės sklypo ir ant jo esančių statinių tarpusavio ryšį. Pagal Lietuvos teisės aktus statiniai bus laikomi žemės sklypo priklausiniais, jeigu nuosavybės teisės priklauso tam pačiam asmeniui.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.13 straipsnio 1 dalis. *Valstybės žinios*. 2000 m. Nr. 74–2262.

ekonominę reikšmę⁶⁶ ir daikto priskyrimas kuriai nors daiktų rūšiai reiškia atitinkamo teisinio režimo jam nustatymą.

Daiktų skirstymas į pagrindinius ir antraeilius yra specifinis, kadangi:

i) ši klasifikacija yra reikšminga tik tada, kai egzistuoja keletas tarpusavyje susijusių daiktų, kurių vienas (vienis) yra pagrindinis, o kitas (kiti) – antraeilis daiktais. Klasifikacija netaikoma, jeigu daiktas yra vienas. Tuo ši klasifikacija skiriasi nuo kitų daiktų skirstymų, pavyzdžiui, nuo daiktų skirstymo į kilnojamuosius ir nekilnojamuosius (daikto priskyrimui kilnojamiesiems ar nekilnojamiesiems daiktams nebūtina turėti daugiau nei vieną daiktą) ir kt.;

ii) pagrindinių ir antraeilių daiktų išskyrimo pagrindas yra daiktų tarpusavio subordinacinis santykis, kai vienas iš savarankiškai galinčių egzistuoti daiktų gali būti tik pagrindiniu daiktu⁶⁷, pavyzdžiui, žemės sklypas⁶⁸, ir kuris egzistuoja ne tik dėl pagrindinio ir antraeilio daikto fizinio, bet ir dėl funkcinio ryšio. Jeigu egzistuoja keletas, tačiau tarpusavyje nesusijusių daiktų, tai pagrindinių ar antraeilių daiktų išskyrimas taip pat neturi reikšmės. Pavyzdžiui, tam, kad keletą daiktų suskirstyti į suvartojamuosius ir nesunaudojamuosius, jų tarpusavio sąsaja yra nebūtina. Tuo tarpu pagrindinių ir antraeilių daiktų atveju būtina ne tik nustatyti, kad tarpusavio ryšys egzistuoja, bet ir jį detaliam išanalizuoti tam, kad nustatyti, kokia yra antraeilio daikto rūšis, kad būtų galima nustatyti jo teisinį santykį su pagrindiniu daiktu;

iii) šiai klasifikacijai yra itin svarbios faktinės aplinkybės. Aišku, įstatyme yra aiškiai atskiriami pagrindiniai ir antraeiliniai daiktai, tačiau praktikoje tas pats daiktas gali atitikti įvairius įstatyme numatytus požymius. Pavyzdžiui, rūšys vienu metu yra ir buto priklausinys (analizuojami daiktai – butas ir rūšys), ir pagrindinis daiktas, t. y. statinys, kuris turi stogą (analizuojami daiktai – rūšys ir rūšio stogas)⁶⁹. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos civiliniame kodekse ar kituose teisės aktuose nėra konkrečiai įtvirtinta pagrindinių ir antraeilių daiktų sąrašo. Todėl Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad nustatymas, ar tam tikri daiktai yra pagrindinis ir antraeilis, susijęs su konkrečios situacijos aplinkybių vertinimu, t. y. fakto klausimas, todėl sprendžiant dėl pagrindinių ir

⁶⁶ VITKEVIČIUS, P., et al. *Civilinė teisė*. Vilnius: Vija, 1997, p. 239.

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. lapkričio 1 d. nutartis civilinėje byloje D. P. ir V. P. v. bankrutuojančiai S. J. įmonei, uždarajai akcinei bendrovei „LKV turto valdymas“, Nr. 3K-3-421/2015.

⁶⁸ Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo turto kadastrų įstatymo 9 straipsnio 1 dalis. *Valstybės žinios*. 2000 m. birželio 27 d. Nr. VIII-1764.

⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje E. Šidlauskienė v. D. Bernotaitė, Nr. 3K-3-397/2003.

antraeilių daiktų teisinio statuso, turi būti vertinamas esamas abiejų daiktų tarpusavio ryšys tikslinės jų paskirties kontekste⁷⁰.

---

⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje J. U. v. UAB „IJO“, Nr. 3K-3-453/2006.

III. ANTRAEILIŲ DAIKTŲ RŪŠYS

Skirtingai nei analizuojamų šalių civiliniuose kodeksuose, Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse⁷¹ išskirtos antraeilių daiktų rūšys, kurios yra:

- i) esminės pagrindinio daikto dalys;
- ii) gaunami iš pagrindinio daikto vaisiai;
- iii) produkcija;
- iv) pajamos;
- v) pagrindinio daikto priklausiniai.

Lietuvos Respublikos teisės aktuose nėra įtvirtintų pagrindinių ir antraeilių daiktų sąrašo ar antraeilio daikto požymių. Siekiant atriboti pagrindinius daiktus nuo antraeilių, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas suformulavo keletą svarbių antraeilio daikto kriterijų, tačiau taip pat akcentavo, kad tik konkrečiu atveju, sprendžiant ar daiktas atitinka antraeilio daikto požymius, reikia atsižvelgti į tai, ar egzistuoja pagrindinį ir antraeilį daiktą siejantis ryšys. Taip pat sprendžiant ar daiktas atitinka antraeilio daikto požymius, turi būti analizuojama ne momentinė situacija (ar daikto dalys dabar yra pagrindinio daikto sudėtyje), o žiūrima plačiau bei analizuojama ar daikto dalys buvo pagrindinio daikto sudėtyje, ar jos yra dabar, ar jos bus ateityje. Būtent tokia taisyklė yra įtvirtinta ir Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse - laikinai atskirtos sudėtinės nekilnojamojo daikto dalys išsaugo savo, kaip nekilnojamojo daikto, savybes, jei tas dalis numatoma gražinti atgal⁷². Kilnojamas daiktas, įeinantis į nekilnojamąjį daiktą ir praradęs savo individualius požymius, yra nekilnojamojo daikto dalis⁷³. Kilnojamas daiktas, fiziškai pritvirtintas ar kitaip prijungtas prie nekilnojamojo daikto, taip pat įeinantis į jį, bet nepraradęs savo individualių požymių, nelaikomas nekilnojamojo daikto dalimi. Kadangi kiekvienai Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įvardintai antraeilio daikto rūšiai galima pritaikyti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuluotus kriterijus ar civiliniame kodekse įtvirtintas paminėtas taisykles, todėl, atsižvelgiant į antraeilių daiktų specifiškumą, kiekviena jų rūšis analizuojama plačiau žemiau išdėstytose darbo dalyse.

Pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.13 straipsnio 1 dalį antraeiliais daiktais laikomi trijų rūšių daiktai: 1) egzistuojantys tik su pagrindiniais daiktais; 2) pagrindiniams daiktams priklausantys; 3) kitaip su pagrindiniais daiktais susiję daiktai.

⁷¹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.13 straipsnio 2 dalis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

⁷² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.2 straipsnio 6 punktas. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

⁷³ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.2 straipsnio 4 ir 5 dalys. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

3.1. Esminės pagrindinio daikto dalys, jų samprata

Esminėmis pagrindinio daikto dalimis laikomi daiktai, kurie įeina į pagrindinio daikto sudėtį ir su juo susiję taip neatskiriamai, kad be jų pagrindinis daiktas negalėtų būti naudojamas pagal paskirtį arba būtų pripažintas nevisaverčiu⁷⁴. Pavyzdžiui, pagrindinis daiktas yra eksploatuojamas automobilis, o esminės jo dalys - padangos, ratai, variklis ir kt. dalys, be kurių automobilis nebūtų laikomas techniškai tvarkingu ir nebūtų įmanoma jo eksploatuoti. Tačiau tam, kad pagrindinio daikto dalys būtų laikomos esminėmis, neužtenka vien tik fizinio ryšio. Nors Lietuvos civiliniame kodekse nėra įtvirtintos taisyklės dėl esminių pagrindinio daikto dalių priklausomumo pagrindiniam daiktui, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ne vienoje nutartyje yra pasisakęs, kad tarp pagrindinio daikto ir antraeilio daikto turi būti ne tik fizinis, bet ir funkcinis ryšys, o tai reiškia, kad esminės pagrindinio daikto dalys nebūtinai turi įeiti į pagrindinio daikto sudėtį. Kriterijus, pagal kurį daiktas kvalifikuojamas esmine pagrindinio daikto dalimi – jo neatskiriamas funkcinis ryšys su pagrindiniu daiktu – toks, kad pagrindinis daiktas be esminės dalies netenka savo naudingumo, nes netenkina poreikių, kuriems yra skirtas; esminė daikto dalis neturi savarankiškos paskirties – jos funkcija yra užtikrinti pagrindinio daikto atitiktį tikslinei paskirčiai, be pagrindinio daikto esmine jo dalimi esantis daiktas yra nenaudingas⁷⁵.

Lietuvos civilinio kodekso 4.14 straipsnyje nurodyta, kad antraeilį daiktą išrinka pagrindinio daikto likimas, jeigu sutarties ar įstatymo nenustatyta kitaip. Vadovaujantis šia nuostata bei atsižvelgiant į Lietuvos teismų praktiką dėl pagrindinių ir antraeilinių daiktų matoma, kad klausimas dėl antraeilio daikto likimo dažniausiai sprendžiamas sandorio atveju, kai viena šalis perduoda daiktą kitai šaliai. Jeigu tarp sandorio šalių iškyla ginčas dėl perduodamų antraeilinių daiktų, tokiu atveju, kaip teigia Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, esant ginčui dėl to, ar daiktas tikrai yra antraeilis, pareiga tai įrodyti tenka asmeniui, kuriam priklauso pagrindinis daiktas⁷⁶. Toks asmuo turi įrodyti, kad ginčo objektas yra antraeilis daiktas, o tai galima padaryti įrodant antraeilio daikto ryšį su pagrindiniu daiktu. Tačiau šiuo atveju kyla klausimas ar sandorio šalys gali tartis

⁷⁴ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.15 straipsnis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje V. M. v. Kauno miesto savivaldybė, Kauno miesto savivaldybės administracija, VĮ Registrų centras, D. I. ir A. I., Nr. 3K-3-211/2014.

⁷⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje J. V. v. R. V., bylos Nr. 3K-3-12/2012.

dėl esminių pagrindinio daikto dalių? Juk Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.15 straipsnio nuostata akcentuoja esminės daikto dalies neatskiriamą ryšį nuo pagrindinio daikto, be kurios šis pagrindinis daiktas negalėtų egzistuoti. Tuomet kokiais atvejais pagrindinio daikto savininkas turi įrodyti, kad tam tikras daiktas, konkrečiu atveju esminė pagrindinio daikto dalis yra būtent pagrindinio daikto dalis? Lietuvos civilinio kodekso 4.13 straipsnyje įtvirtinta taisyklė, nurodanti, kad antraeiliais daiktais laikomi tik su pagrindiniais daiktais egzistuojantys arba pagrindiniams daiktams priklausantys, arba kitaip su jais susiję daiktai. Kadangi esminėmis pagrindinio daikto dalimis laikomi daiktai, kurie įeina į pagrindinio daikto sudėtį ir su juo susiję taip neatskiriamai, kad be jų pagrindinis daiktas negalėtų būti naudojamas pagal paskirtį arba būtų pripažintas nevisaverčiu⁷⁷, todėl ir sandorio atveju pagrindinis daiktas turi būti perleidžiamas su esminėmis jo dalimis, be kurių pagrindinis daiktas negalėtų tinkamai funkcionuoti ir teikti naudos pagal savo paskirtį. Tačiau ši taisyklė ko gero nebūtų taikoma, jeigu pagrindinis daiktas kito asmens nuosavybėn būtų perleidžiamas kitu tikslu, negu iki tol buvo įprasta šiam daiktui, pavyzdžiui, automobilio pardavimas dalimis.

Analizuojamų užsienio šalių civilinėje teisėje esminės pagrindinio daikto dalys apibūdinamos nevienodai. Prancūzijos ir Luizianos civiliniai kodeksai skirtumą tarp pagrindinių daikto ir jo esminių dalių nurodo tik implicitiškai. Vokietijos civiliniame kodekse⁷⁸ ir Graikijos civiliniame kodekse⁷⁹ yra nuostatų, kuriose apibrėžta daikto esminės sudėtinės dalys ir nustatyta tokio apibūdinimo reikšmė. Pavyzdžiui, Vokietijos civilinio kodekso 93 straipsnyje įtvirtinta nuostata, kad daiktas, kurio negalima atskirti be vieno ar kito sunaikinimo ar gamtos pasikeitimo (esminės dalys), negali būti atskirų teisių objektas.

3.2. Vaisiai. Vaisių samprata

Vaisiais laikomi daiktai, kurie, organiškai vystantis pagrindiniam daiktui, turi atsiskirti, atsiskiria ar atskiriami nuo jo nepažeidžiant pagrindinio daikto vientisumo ir paskirties⁸⁰. Pavyzdžiui, (derlius, gyvulių prieaugis ir pan.).

Taigi siaurąją vaisių sampratą galima apibūdinti tokiais požymiais:

---

⁷⁷ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.15 straipsnis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

⁷⁸ Vokietijos civilinio kodekso 93-96 straipsniai. [Žiūrėta 2019-03-23]. Prieiga per internetą https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html.

⁷⁹ 1910 m. Graikijos civilinio kodekso 953 straipsnis. [Žiūrėta 2019-03-25]. Prieiga per internetą <https://www.microfinancegateway.org>.

⁸⁰ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.16 straipsnis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

1) vaisiai gaunami organiškai besivystant pagrindiniam daiktui. Šis požymis nulemia, kad vaisiai gali būti gaunami tik iš gyvosios gamtos objektų;

2) vaisiai yra tokie antraeiliai daiktai, kurie nuolat keičiasi: auga, bręsta, vystosi, didėja, mažėja ir t. t.;

3) vaisius ir pagrindinį daiktą sieja glaudus ryšys, bet vėliau pagal savo prigimtį šie antraeiliai daiktai turi atsiskirti, atsiskiria ar atskiriami nuo pagrindinio daikto. Tačiau vaisiais jie yra laikomi tik iki atsiskyrimo ar atskyrimo nuo pagrindinio daikto momento – po to jie jau gali būti savarankiški civilinių teisių objektai. Taigi vaisiai yra pavyzdys antraeilių daiktų, kurie gali tapti pagrindiniais;

4) vaisiui atsiskiriant nuo pagrindinio daikto neturi būti pažeidžiamas pagrindinio daikto vientisumas ir paskirtis.

Apibendrinant teises nuostatas, galima padaryti išvadą, kad vaisių, kaip antraeilių daiktų, teisinis reguliavimas yra glaudžiai susijęs su produkcijos ir pajamų teisiniu reglamentavimu: nuo to, kurią vaisių sampratą (siaurąją ar plačiąją) įtvirtina teisės normos, priklauso ir pajamų bei produkcijos samprata (pirma, ar iš viso tokie antraeiliai daiktai bus išskiriami; antra, jeigu bus, tai kokia bus jų apimtis). Tokią išvadą pagrindžia Lietuvos civilinio kodekso 4.13 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pateiktas antraeilių daiktų skirstymas į tris grupes⁸¹:

- 1) esmines pagrindinio daikto dalis;
- 2) gaunamus iš pagrindinio daikto vaisius, produkciją ir pajamas;
- 3) pagrindinio daikto priklausinius.

Luizianos civilinis kodeksas nenustato bendrojo termino vaisiai. Luizianos civiliniame kodekse nėra įtvirtinto skirtumo tarp vaisių ir produktų. Priešingai, Luizianos teismai pareiškė, kad žodis produktai turi tą pačią reikšmę kaip ir žodis vaisiai⁸². Dėl to kitokį koncepcinį aparatą reikėjo panaudoti dalijant ekonominius privalumus tarp daikto savininko ir kitų asmenų, turinčių teisę į vaisius. Paprastai teismai susidūrė su šiais klausimais bylose, susijusiose su usufruktoriaus teisėmis, sąžiningo ar nesąžiningo turėtojo teisėmis. Luizianos teismai nustatė, kad pagal Luizianos civilinio kodekso 533 straipsnį vaisiai yra tik organiškai atsiskyrę nuo vaismedžio. Todėl, vadovaujantis šiuo teiginiu, įmonė neturi teisės gauti produktų, gaunamų iš žemės, tokios kaip mediena ar

---

⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje *akcinė bendrovė SEB bankas v. uždaroji akcinė bendrovė "Ziro Group"*, uždaroji akcinė bendrovė "Baldu galerija", valstybės įmonė Registrų centras, Nr. 3K-3-83-969/2015.

⁸² YIANNPOULOS, A. N., Introduction to the Law of Things: Louisiana and Comparative Law. From *Symposium: Louisiana and the Civil Law*, 1962.

mineralinės medžiagos, išskyrus atvejus, kurie numatyti Luizianos civilinio kodekso 551 ir 552 straipsniuose. Luizianos Aukščiausiasis Teismas paskelbė, kad atlyginimai, nuomos mokesčiai ir premijos, gautos iš nuomos, suteiktos po naudojimo pradžios, nėra nei natūralūs, nei civiliniai vaisiai, todėl šie ekonominiai privalumai priklauso savininkui. Tame pačiame sprendime Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad naudotojai turėtų teisę į pajamas, gaunamas iš kasyklų ir karjerų, tik jei jie faktiškai dirbo iki naudojimo pradžios pagal Luizianos civilinio kodekso 552 straipsnio nuostatą. Luizianos teismai nusprendė, kad Luizianos civilinio kodekso 502 straipsnyje vartojamas žodis produktai turi tokią pačią reikšmę kaip vaisiai. Savo ruožtu žodis vaisiai buvo deklaruotas kaip daiktai, pagaminti nesumažinant pagrindinio daikto esmės. Mediena ir mineralai, įskaitant ir premijas, nuomos mokesčius ir honorarus, atsirandančius iš nuosavybės teisių, yra ne vaisiai. Todėl sąžiningas valdytojas privalo atsiskaityti savininkui už visas vertybes, gautas iš medienos arba mineralinių operacijų, tačiau turi teisę į visas gamybos sąnaudas. Remiantis Luizianos civilinio kodekso 501 straipsniu, nesąžiningas valdytojas turi grąžinti savininkui visus vaisius, o savo ruožtu savininkas turi atlyginti jam visas jo išlaidas. Kalbant apie medieną ir mineralus, taisyklė yra ta, kad šie daiktai nėra vaisiai, todėl nesąžiningas valdytojas turi grąžinti juos savininkui, neturėdamas teisės atskaityti gamybos sąnaudų.

Prancūzijos civilinis kodeksas, kaip ir Luizianos civilinis kodeksas, nenustato bendrojo termino vaisiai. Tačiau Prancūzijos civilinio kodekso nuostatos atskiria natūralius vaisius, pramoninius vaisius ir civilinius vaisius. Pagal Prancūzijos civilinį kodeksą natūralūs vaisiai yra spontaniškas žemės produktas. Pramonės vaisiai yra tie, kurie gaunami auginant. Civiliniai vaisiai yra nekilnojamojo turto nuoma, pinigų palūkanos ir anuitetai, taip pat visos kitos pajamos, gautos iš turto pagal įstatymą arba privataus susitarimo. Nors Prancūzijos civiliniame kodekse nėra įtvirtinto bendrojo vaisių apibrėžimo, tačiau Prancūzijos teismų priimtas apibrėžimas yra tas, kad vaisiai yra daiktai, kurie periodiškai gaminami pagrindiniu daiktu, nekeičiant pagrindinio daikto esmės. Būtent šis apibrėžimas skiria vaisius nuo produktų (gaminų). Techniniu požiūriu produktai yra daiktai, gauti iš pagrindinio daikto, kurio esmė yra mažesnė. Kai produktai yra atskirti, produktai nėra atgaminti. Šio skirtumo reikšmė Prancūzijos teisėje yra ta, kad tam tikrų asmenų, turinčių teisę gauti vaisius, teisės apsiriboja pajamų, gautų daiktu, periodiškai ir nekeičiant jo esmės⁸³. Paskutinės teismo instancijos remiasi Prancūzijos

---

⁸³ YIANOPOULOS, A. N., Introduction to the Law of Things: Louisiana and Comparative Law. From *Symposium: Louisiana and the Civil Law*, 1962.

civilinio kodekso 598 straipsnio 1 dalimi, kuri suprantama kaip praplečianti vaisių sąvoką, įtraukiant į ją tam tikromis aplinkybėmis gautas sudedamąsias dalis⁸⁴. Kaip ir daikto priedai, vaisiai ir produktai paprastai laikosi pagrindinio daikto teisinės padėties. Pagrindinio daikto savininkas savarankiškai įgyja vaisių ir produktų nuosavybės teises. Pagrindinio daikto, kurį išnuomojo savininkas, paprastai vaisiai yra produktai. Tačiau sąžiningas valdytojas turi teisę išlaikyti vaisius, kuriuos jis uždirbo. Esant tam tikroms aplinkybėms pagrindiniai daiktai ir vaisiai yra atsieti ir jų teisinė situacija nebėra ta pati. Tokiomis aplinkybėmis vaisiai neseka paskui pagrindinį daiktą. Taigi, kai yra įtvirtinamas pagrindinio daikto naudojimas, vaisiai priklauso naudotojui, nors savininkas pasilieka teisę įgyti vaisius.

Vokietijoje, prieš įsigaliojant civiliniam kodeksui, vaisiai buvo laikomi periodiškai pasikartojančiais ekonominiais privalumais, gaunamais iš daikto pagal jo paskirties vietą ir nesumažinant to daikto esmės. Vokietijos civilinis kodeksas išplėtė vaisių sąvoką, atsisakydamas reikalavimo saugoti esmę visais atvejais, o ekologiškų produktų atveju - reikalavimą gaminti pagal paskirties vietą. Ši plati vaisių sąvoka Vokietijos civiliniame kodekse reikalavo priimti specialias nuostatas, ribojančias tam tikrų asmenų teisę įsigyti vaisius, pagamintus pagal daikto paskirties vietą, o ne mažinti jo esmę. Sudėtingoje Vokietijos civilinio kodekso sistemoje vaisiai laikomi bendros sąvokos pilnas rūšimi. Pilnas apibrėžiamas kaip daikto vaisius, taip pat pranašumas, kuriuos naudoja daiktas⁸⁵. Pranašumų pavyzdžiais gali būti ir automobilio turėjimas savo malonumui, lenktynių žirgo lažybų trofėjus ir pan., kurie skiriasi nuo vaisių. Vaisiai yra suskirstyti į daiktų ir teisių vaisius, tiesiogiai ar netiesiogiai.

Tiesiogiai vaisiai yra jo ekologiški produktai ir viskas, išskyrus naudojimo privalumus, gaunamas iš jo pagal paskirties vietą. Ekologiški produktai, pavyzdžiui, gyvūnų jaunikliai, pasėliai ir medžiai, yra vaisiai, pagal pagrindinio daikto paskirties vietą. Vaismedžių medis nėra skirtas nulupti ir sudeginti kaip mediena, tačiau tai yra žemės vaisius. Panašiai ir žemės plote esanti mediena yra laikoma jos vaisiais. Tačiau tam tikrų asmenų teisė gauti vaisius yra tik ta vaisių dalis, kurią pagal tvarką galima laikyti daikto gaminiu. Produktai, susidarę sunaikinant daiktą, pavyzdžiui gyvūno mėsa ir kaulai, nėra vaisiai. Produktai, išskyrus organinius, gaunami iš daikto, laikomi tiesioginiais vaisiais tik tuo atveju, jei jie pagaminti pagal pagrindinio daikto paskirties vietą. Visiškai

---

⁸⁴ YIANNPOULOS, A. N., Introduction to the Law of Things: Louisiana and Comparative Law. From *Symposium: Louisiana and the Civil Law*, 1962.

⁸⁵ 1896 m. Vokietijos civilinio kodeksas [Žiūrėta 2019-03-23]. Prieiga per internetą https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html.

sunaikinto daikto dalys, pavyzdžiui nugriauto namo dalys ar statybinės medžiagos, nėra vaisiai. Tiesioginiai teisių vaisiai⁸⁶ yra pajamos, kurios įgyjamos pagal jų paskirties vietą. Tiesiogiai naudingos teisės į vaisius yra naudos, gautos naudojant uzufuktoriaus teises. Pavyzdžiui, tiesioginiai teisių vaisiai yra autoriniai atlyginimai, susiję su turtu, tiesioginis reikalavimas sumokėti kapitalo sumą yra palūkanos, gautos iš ieškovo. Sąvoka tiesioginiai teisių vaisiai buvo kritikuojama kaip pernelyg sekli. Iš tikrųjų dauguma šių pajamų yra daiktų vaisiai, o ne teisės, gautos dėl kitos teisės nei nuosavybės. Taigi tos pačios pajamos gali būti daikto vaisius (būtent nuosavybės teisės vaisius) ir teisės (ne nuosavybės) vaisiai. Bet koku atveju, kaip tiesioginis teisių pranašumas laikomas ne tik gautomis pajamomis, bet ir reikalavimais sukauptoms pajamoms. Netiesioginiai daiktų ar teisių vaisiai yra pajamos, kurias daiktas ar teisė sukuria pagal įstatymą arba pagal teisinį santykį, skirtą šių pajamų (civilinių vaisių) įsigijimui. Paprastai tokios sumos yra mokamos už leidimą naudoti daiktą arba pasinaudoti teise, pavyzdžiui, nuoma, palūkanos už paskolą. Pagal Vokietijos civilinį kodeksą vaisių sąvoka yra svarbi kai kurių teisinių santykių ir institucijų atžvilgiu:

i) vaisiai yra svarbūs teisių įgijimui. Viena teisė gauti vaisius nustatoma nuosavybės taisyklėmis, susijusiomis su natūraliais vaisiais, ir įsipareigojimų, susijusių su civiliniais vaisiais, teisės normomis;

ii) vaisių sąvoka yra svarbi nustatant naudotojo ar sąžiningo valdytojo teises ir sąžiningai, palyginti su daikto savininku. Šie asmenys turi teisę gauti "vaisius", nes jie skiriasi nuo atskirų daiktų dalių;

iii) vaisių sąvoka yra svarbi atsižvelgiant į tam tikrų asmenų prievolės grąžinti arba gauti vaisius;

iv) ši sąvoka yra svarbi tais atvejais, kai dalijamasi tarp eilės naudos gavėjų per tam tikrą laikotarpį gautų vaisių. Atskyrimo momentas yra lemiamas veiksnys, susijęs su natūraliais vaisiais ir įsigijimo momentu civilinių vaisių, kurie nėra periodiškai kartojami. Periodiškai pasikartojančių civilinių vaisių atveju teisė į gyvavimą yra lemiamą. Panašios nuostatos reglamentuoja ir išlaidų paskirstymą.

Graikijos civilinis kodeksas, vadovaujantis romėnų-Bizantijos įstatymais, išskiria vaisius į natūralius ir civilinius. Be to, kaip ir Vokietijos civiliniame kodekse Graikijos civilinis kodeksas nustato daiktų vaisių ir teisių vaisių kategorijas ir įtvirtina sąvoką pelnas. Pagal Graikijos civilinį kodeksą, daiktų vaisiai yra ekologiški produktai,

---

⁸⁶ YIANNPOULOS, A. N., Introduction to the Law of Things: Louisiana and Comparative Law. From *Symposium: Louisiana and the Civil Law*, 1962.

privalumai, gauti pagal daikto paskirties vietą, ir visos pajamos, kurias šis gaminys gali pagaminti įstatymų arba dėl teisinio santykio. Remiantis vyraujančiu požiūriu, ekologiški produktai laikomi vaisiais tik tuomet, jei išsaugoma pagrindinio daikto medžiaga. Vaisių gaminimo daikto paskirtis nustatoma atsižvelgiant į jo pobūdį, vyraujančias visuomenės sampratas ir sandorio šalių ketinimus. Teisių vaisiai yra autoriniai atlyginimai ir interesai, kylantys iš kitų nei nuosavybės teisių. Dėl likusios dalies Graikijos civilinis kodeksas ir doktrina atidžiai seka Vokietijos civilinio kodekso nuostatomis.

3.3. Produkcija. Produkcijos samprata

Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse produkcija yra vadinami daiktai, kurie sukuriama kaip darbo rezultatas naudojant gamybos procese pagrindinius daiktus⁸⁷. Pavyzdžiui, pasiūti rūbai, batai t. t. Taigi produkcijos, kaip antraeilio daikto, gali būti išskirti tokie požymiai:

1) produkcija yra pagrindinio daikto ūkinio naudojimo rezultatas;

2) rezultatas gaunamas panaudojus daiktą specifine ūkinio naudojimo forma – gamybos procese. Jeigu ūkinio naudojimo forma yra daikto naudojimas civilinėje apyvartoje, tai bus pajamos, o ne produkcija.

Analizuojamų užsienio šalių teisės aktai skirtingai reglamentuoja produkciją. Luizianos civiliniame kodekse nėra įtvirtintos produktų sąvokos. Priešingai, Luizianos teismai nusprendė, kad Luizianos civilinio kodekso 502 straipsnyje vartojamas žodis produktai turi tokią pačią reikšmę kaip vaisiai. Savo ruožtu žodis vaisiai buvo deklaruotas kaip daiktai, pagaminti nesumažinant pagrindinio daikto esmės. Techniniu požiūriu produktai yra daiktai, gauti iš pagrindinio daikto.

Prancūzijos teismų ir doktrinos priimtas apibrėžimas yra tas, kad vaisiai yra daiktai, kurie periodiškai gaminami pagrindiniu daiktu, nekeičiant jo esmės. Šis apibrėžimas skiria vaisius nuo produktų. Techniniu požiūriu produktai yra daiktai, gauti iš pagrindinio daikto.

Vokietijos teisėje produktais vadinami daiktai, susidarę sunaikinant pagrindinį daiktą, pavyzdžiui, gyvūno mėsa ir kaulai. Tokie produktai nėra vadinami vaisiais. Produktai (išskyrus organinius), gaunami iš daikto, laikomi tiesioginiais vaisiais tik tuo atveju, jei jie pagaminti pagal pagrindinio daikto paskirties vietą. Nebūtina, kad šie produktai būtų periodiškai pasikartojantys arba kad daikto turinys būtų išsaugotas.

---

⁸⁷ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.17 straipsnis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

Pagal Graikijos civilinį kodeksą daiktų vaisiai yra ekologiški produktai, gauti pagal daikto paskirties vietą, ir visos pajamos, kurias šis gaminys gali pagaminti. Remiantis vyraujančiu požiūriu, ekologiški produktai laikomi vaisiais tik tuomet, jei išsaugoma pagrindinio daikto medžiaga.

3.4. Pajamos. Pajamų samprata

Pajamos Lietuvos teisėje suprantamos dviem prasmėmis⁸⁸:

1) siaurąja – tai iš daikto gaunami pinigai ir kitos materialinės vertybės, kurie gaunami naudojant pagrindinį daiktą civilinėje apyvartoje;

2) plačiąja – pajamomis laikomi visi daiktai, kurie gali būti gaunami visokeriopai naudojant pagrindinį daiktą. Šia prasme pajamos – tai pinigai ir kitos materialinės vertybės bei vaisiai ir produkcija.

Daikto ūkinio naudojimo rezultatai – produkcija ir pajamos – priklauso daikto savininkui, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita⁸⁹, tačiau ši Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtinta taisyklė yra dispozityvi, kadangi numato galimybę sandorio šalims susitarti. Keletą išimčių numato ir Lietuvos civilinis kodeksas, pavyzdžiui 6.488 straipsnyje įtvirtinta taisyklė, kad išsinuomoto daikto duodamos pajamos, vaisiai, gyvulių prieauglis priklauso nuomininkui, jeigu ko kita nenustato sutartis.

3.5. Priklausinys. Priklausinio samprata

Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse priklausiniais laikomi savarankiški pagrindiniam daiktui tarnauti skirti antraeiliai daiktai, kurie pagal savo savybes yra nuolat susiję su pagrindiniu daiktu⁹⁰. Ši Lietuvos civilinio kodekso nuostata pažymi priklausinio išskirtinumą iš kitų antraeilių daiktų, t. y. jo savarankiškumą. Būtent dėl šios antraeilių daiktų rūšies praktikoje kyla daugiausia ginčų⁹¹. Taip yra todėl, kad ryšys tarp priklausinio ir pagrindinio daikto yra specifinis palyginti su kitų antraeilių ir pagrindinių daiktų ryšiu, kadangi ir pagrindinis daiktas, ir priklausinys gali būti savarankiškais teisinių santykių objektais. Priklausinio ir pagrindinio daikto specifinį ryšį išsamiai

⁸⁸ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.18 straipsnis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

⁸⁹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.53 straipsnio 2 dalis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

⁹⁰ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.19 straipsnis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

⁹¹ Dėl priklausinio kylančios problemos analizuojamos VI darbo dalies 6.1. skyriuje "Pagrindinio daikto ir jo priklausinio atribojimo problema".

apibūdina Lietuvos teismų praktika. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas teigia, kad kalbant apie priklausinio specifinį ryšį su pagrindiniu daiktu, turima mintyse, kad tarnaujantis daiktas turi būti skirtas tenkinti pagrindinio daikto poreikius⁹². Atsižvelgiant į tai, Lietuvos teismų praktika suformulavo keletą svarbių taisyklių⁹³:

- i) fizinis daiktų ryšys nėra pats svarbiausias nustatant daiktą priklausiniu;
- ii) fizinio ryšio tarp daiktų nebuvimas nėra argumentas paneigiantis priklausinio egzistavimą;
- iii) fizinis ryšys neturi lemiamos įtakos funkcinio ryšio tarp daiktų nustatymui.

Atsižvelgiant į šias išvardintas Lietuvos teismų praktikos suformuluotas taisykles, negalima paneigti fizinio ryšio tarp daiktų svarbos nebuvimą. Svarstant ar daiktą galima vadinti pagrindinio daikto priklausiniu yra svarbus ir fizinis ryšys, tačiau vis dėlto jis nėra lemiamas. Į fizinį daiktų ryšį atsižvelgiama nustatant priklausinio egzistavimą.

Taip pat pasisakydamas dėl priklausinių teisinio statuso kasacinis teismas, be nurodyto reikalavimo, kad tarp pagrindinio daikto ir priklausinio turi egzistuoti *funkcinis ryšys*, taip pat yra suformavęs daiktų pripažinimo priklausiniais kriterijus:

- i) techninės savybės lemia, ar jos yra pagrindinio daikto priklausinys, ar savarankiškas nuosavybės teisės objektas⁹⁴;
- ii) daiktas turi būti skirtas nuolat tarnauti pagrindiniam daiktui ir yra susijęs su pagrindiniu daiktu bendra ūkine paskirtimi⁹⁵;
- iii) vienas iš priklausinių požymių yra tas, jog tai yra savarankiški daiktai;
- iv) tarnaujantis daiktas turi būti skirtas pagrindinio daikto poreikiams tenkinti⁹⁶.

Taigi atsižvelgiant į suformuotą teismų praktiką ir sprendžiant klausimą, ar yra daiktas pagrindinio daikto priklausinys, pagal byloje nustatytas aplinkybes turi būti vertinami išvardyti kriterijai, taip pat vadovaujamosi teisės aktuose įtvirtintu reglamentavimu.

Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse ar kituose teisės aktuose nėra išsamiai apibūdinto ryšio tarp pagrindinio daikto ir jo priklausinių. Lietuvos Respublikos civilinio

⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. vasario 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje visuomeninė organizacija „Vilnoja“ v. AB „Enifas“ ir kt., Nr. 3K-3-134/2008.

⁹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje J.R. v. A. S., A. N., V. N., A. T., Varėnos rajono savivaldybė, Nr. 3K-3-452/2011.

⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje 830-oji daugiabučio namo savininkų bendrija v. UAB „Lazdynų būstas“ ir kt., Nr. 3K-3-200/2007.

⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje B. P. ir kt. v. Vilniaus miesto savivaldybė ir kt., bylos Nr. 3K-3-142/2012.

⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje T. J. v. B. Z. ir kt., bylos Nr. 3K-3-561/2004.

kodekso 4.19 straipsnyje yra įtvirtinta taisyklė, kad priklausiniais laikomi savarankiški pagrindiniam daiktui tarnauti skirti antraeiliai daiktai, kurie pagal savo savybes yra nuolat susiję su pagrindiniu daiktu. Ši taisyklė patvirtina, kad priklausinio ir pagrindinio daikto sąsaja nėra vienkartinis, trumpalaikis ar atsitiktinis reiškinys, o pasireiškia nuolatinio pobūdžio funkciniu ryšiu, t. y. nuolatinio priklausinio tarnavimu pagrindiniam daiktui. Tam, kad pagrindinio daikto ir priklausinio funkcinis ryšys būtų pripažintas teisiškai reikšmingu, jis turi būti nuolatinio pobūdžio ir pasižymėti ne tik kito daikto naudojimu, bet ir nuolatinio tarnavimu pagrindiniam daiktui⁹⁷.

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas neįtvirtino tarnavimo sąvokos, tačiau tokią sąvoką pateikė Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Tarnavimas pagal Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, apibūdinamas pagal funkcines ir konstrukcines daikto savybes. Taip pat Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad būtina atskirti ir netapatinti „daikto naudojimo“ ir „daikto tarnavimo“ sąvokų. „Naudojimas – tai gavimas iš daikto naudos, kuria pasireiškia jo ekonominis reikšmingumas⁹⁸.“ Naudojamas daiktas vien tik dėl jo naudojimo netampa pagrindinio daikto priklausiniu. Tačiau daikto naudojimas nėra visiškai nereikšminga aplinkybė – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas įvertina ją kitų faktinių aplinkybių kontekste⁹⁹.

Taigi pagrindinis priklausiniui keliamas sąsajos su pagrindiniu daiktu reikalavimas - priklausinys turi būti susijęs su pagrindiniu daiktu funkciniu ryšiu, kuris apima ne tik fizinį ryšį. Taip pat pažymėtina, kad daikto tarnavimas paprastai pasižymi ir daikto naudojimu, bet ši aplinkybė nėra lemiamą pripažįstant ar nepripažįstant daiktą priklausiniu.

---

⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje T. J. v. B. Z. ir kt., bylos Nr. 3K-3-561/2004.

⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje M. A. (M. A.). v. uždaroji akcinė bendrovė „Pamario troba“, 3K-3-142-687/2015.

⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje J.U. v. UAB „IJO“, Nr. 3K-3-453/2006.

IV. PAGRINDINIŲ IR ANTRAEILIŲ DAIKTŲ TEISIŠKAI REIKŠMINGAS RYŠYS

Lietuvos civilinio kodekso 4.13 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nuostata, kad antraeiliais daiktais laikomi tik su pagrindiniais daiktais egzistuojantys arba pagrindiniams daiktams priklausantys, arba kitaip su jais susiję daiktai. Pastaroji straipsnio dalis <... arba kitaip su jais susiję daiktai...> leidžia suprasti, kad pagrindinį ir antraeilį daiktą sieja ne tik besąlyginio priklausomumo ar neatsiejamumo ryšys, bet ir kitoks, kuris nėra įvardintas Lietuvos civilinio kodekso 4.13 straipsnyje.

Daikto duodami vaisiai, gyvulių prieauglis priklauso jų savininkui, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita¹⁰⁰. Tokia Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtinta taisyklė reiškia, kad ji yra dispozityvi, kadangi įstatymas arba sutartis gali numatyti atvejus, kai pagrindinio daikto duodami vaisiai priklauso ne jų savininkui. Civilinis kodeksas numato nemažai tokių išimčių, pavyzdžiui, bendraja jungtine sutuoktinių nuosavybe pripažįstami vaisiai, gauti iš sutuoktinio asmenine nuosavybe esančio turto¹⁰¹, visais atvejais žemės sklypo savininkas įgyja nuosavybės teisę į vaisius, gautus nuo kaimyniniame žemės sklype augančių medžių, krūmų šakų, esančių jo žemės sklype, ir į vaisius, gautus nuo kaimyniniame žemės sklype augančių kitų augalų stiebų, šakų ir šaknų, esančių jo žemės sklype¹⁰², naudojant uzufukto objektą gaunami vaisiai, produkcija ir pajamos priklauso uzufuktoriui, jeigu sutartis ar įstatymai nenustato kitaip¹⁰³, išsinuomoto daikto duodamos pajamos, vaisiai, gyvulių prieauglis priklauso nuomininkui, jeigu ko kita nenumato sutartis¹⁰⁴ ir kt.

Tokią pat taisyklę įtvirtino taip pat galiojantys analizuojamų užsienio šalių teisės aktai, pavyzdžiui, Prancūzijos civilinio kodekso 547 straipsnis, pagal kurį natūralūs ar kultūriniai žemės vaisiai priklauso jų savininkui kaip prieauglis.

Taigi apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos ir analizuojamų užsienio šalių teisėje vaisiai yra tokia antraeilų daiktų rūšis, kurios teisinis likimas dažnai nesutampa su pagrindinio daikto likimu, nes tai gali numatyti įstatymas arba įstatymas gali suteikti galimybę vaisių likimą numatyti sutartimi.

---

¹⁰⁰ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.53 straipsnis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.88 straipsnio 1 dalies 2 papunktis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

¹⁰² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.42 straipsnio 3 dalis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

¹⁰³ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.143 straipsnio 2 dalis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

¹⁰⁴ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.488 straipsnis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

Kalbant apie produktų bei pajamų teisiškai reikšmingą ryšį, reikėtų paminėti, kad šiems antraeiliams daiktams, kaip ir vaisiams, taikoma ta pati taisyklė: jie priklauso daikto savininkui, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita.

Ankstesnėje šio darbo dalyje¹⁰⁵ buvo rašyta, kad priklausinį ir pagrindinį daiktą sieja specifinis ryšys. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad būtina atskirti ir netapatinti „daikto naudojimo“ ir „daikto tarnavimo“ sąvokų. „Naudojimas – tai gavimas iš daikto naudos, kuria pasireiškia jo ekonominis reikšmingumas¹⁰⁶.“ Tarnavimas, anot Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, apibūdinamas pagal funkcinės ir konstrukcinės daikto savybes. Paprastai pagrindinio daikto savininkas ar teisėtas valdytojas naudojasi priklausiniu, bet nebūtinai. Daikto naudojimas nesukuria tarnavimo kitam daiktui visapusiško efekto ir vien dėl naudojimo jis netampa priklausiniu. Pavyzdžiui, visais penkiais namo rūsyje esančiais sandėliukais gali naudotis tik vienas iš penkių namo gyventojų, bet sandėliukai vis tiek liks ne vieno, o penkių gyvenamųjų patalpų priklausiniais. Tarnaujančio daikto priskyrimas naudojimui teisiškai nepakeičia paskirto daikto padėties. Tačiau daikto naudojimas nėra visiškai nereikšminga aplinkybė – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas įvertina ją kitų faktinių aplinkybių kontekste¹⁰⁷. Taigi apibendrinant galima pasakyti, kad daikto tarnavimas paprastai pasižymi daikto naudojimu, bet ši aplinkybė nėra lemiamą pripažįstant ar nepripažįstant daiktą priklausiniu. Taip pat abiem sąvokoms bendra tai, kad priklausiniui keliamas sąsajos su pagrindiniu daiktu reikalavimas: priklausinys turi būti susijęs su pagrindiniu daiktu.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas akcentuoja¹⁰⁸, kad kalbama ne apie fizinį, bet apie funkcinį daiktų ryšį – tarnaujantis daiktas turi būti skirtas tenkinti pagrindinio daikto poreikius. Todėl Lietuvos teismų praktika suformulavo keletą svarbių taisyklių¹⁰⁹:

i) fizinis daiktų ryšys nėra besąlygiškas pagrindas pripažinti daiktą priklausiniu;

---

¹⁰⁵ Pagrindinio daikto priklausinio analizė pateikta darbo IV dalies skyriuje 4.5 "Priklausinys. Priklausinio samprata."

¹⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje T. Jakimovič v. B. Zokaitytė, R. Vilčiauskas, D. D. Petraškevičienė, R. J. Petraškevičius, D. Urbonavičiūtė, Vilniaus miesto savivaldybės valdyba, Vilniaus miesto Senamiesčio seniūnija, Nr. 3K-3-4561/2004.

¹⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje V. C. ir G. C. v. Kauno miesto savivaldybės administracija, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos, Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, V. M., V. A., K. J., V. A., K. B., D. G., A. J., J. J., J. A., Nr. 3K-3-363/2013.

¹⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje M. A. (M. A.) v. uždaroji akcinė bendrovė „Pamario troba“, 3K-3-142-687/2015.

¹⁰⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje D. N., V. N., O. K., M. K. (M. K.), R. L. ir M. K. v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija, Nr. 3K-3-55-378/2015.

ii), fizinio ryšio tarp daiktų nebuvimas nėra argumentas paneigiantis priklausinio egzistavimą;

iii), fizinis ryšys neturi lemiamos įtakos funkcinio ryšio tarp daiktų nustatymui. Tačiau negalima daryti išvados, kad fizinis daiktų ryšys yra visai nereikšmingas nustatant priklausinio egzistavimą.

Pripažįstant daiktą priklausiniu jis gali būti fiziniu ryšiu susijęs su pagrindiniu daiktu, bet tai nėra būtina. Taigi, kaip ir daikto naudojimas, fizinis daiktų ryšys tėra tik viena iš aplinkybių, į kurią atsižvelgiama, bet kuri nėra lemiamą, nustatant priklausinio egzistavimą.

Lietuvos teisės doktrina¹¹⁰ taip pat palaikė idėją, kad priklausinys gali būti susijęs su pagrindiniu daiktu ne tik ūkine, bet ir kitokia, pavyzdžiui, kultūrine paskirtimi. Dėl to naujosios (platesnės) priklausinio ir pagrindinio daikto sąsajos pateikimas Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse vertintinas teigiamai, nes atitinka realybę ir įtvirtina teorijoje ir praktikoje jau seniau suformuluotą poziciją.

Lietuvos civilinio kodekso 4.19 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nuostata, kad priklausiniais laikomi savarankiški pagrindiniam daiktui tarnauti skirti antraeiliai daiktai, kurie pagal savo savybes yra nuolat susiję su pagrindiniu daiktu. Šiuo atveju reikėtų pažymėti, kad savarankiškas reiškia fiziškai savarankišką daiktą, tačiau jo teisinis likimas nėra savarankiškas (antraeilį daiktą ištinka pagrindinio daikto likimas). Nors Lietuvos Aukščiausiasis teismas iš esmės vieningai akcentavo funkcinio, o ne fizinio ryšio svarbą, tačiau pasitaikydavo kitokios teismų praktikos atvejų. Pavyzdžiui,¹¹¹ Molėtų rajono apylinkės teismas ir Vilniaus apygardos teismas vienoje iš savo bylų nurodė, kad atstumas yra lemiamas kriterijus, sprendžiant ar daiktas yra priklausinys: „pirtis yra neadekvačiai ir aiškiai per dideliu nuotoliu nuo pagrindinio namo, kad būtų pripažinta priklausiniu“. Analizuojamoje byloje ir vėlesnėje savo praktikoje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pabrėžė, kad priklausinys yra savarankiškas daiktas, kuris gali būti kitoje, nei pagrindinis daiktas, vietoje. Taigi pažymėtina, kad šiuolaikinė Lietuvos teismų praktika¹¹²¹¹³ pripažįsta daiktą priklausiniu tada, kai tarp pagrindinio daikto ir jam tarnaujančio daikto yra funkcinis ryšys. Tam būtina nustatyti juridiskai reikšmingų faktų sudėtį:

¹¹⁰ VITKEVIČIUS, P., et al. *Civilinė teisė*. Vilnius: Vajusta, 1997, p. 246.

¹¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje D. P. ir V. P. v. S. J. įmonė, uždaroji akcinė bendrovė „LKU turto valdymas“*, Nr. 3K-3-606-421/2015.

¹¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje D. N., V. N., O. K., M. K. (M. K.), R. L. ir M. K. v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija*, Nr. 3K-3-55-378/2015.

i) kad daiktas, kurį norima pripažinti priklausiniu, pagal paskirtį buvo susijęs su pagrindinio daikto naudojimu ir abu tarnavo bendram tikslui – pagrindinio daikto savininko ar teisėto valdytojo poreikiams tenkinti;

ii) pagrindinio daikto savininkas ar teisėtas valdytojas įstatymų nustatyta tvarka įgijo teisę į daiktą, kurį norima pripažinti priklausiniu.

Apibendrinant galima teigti, kad funkcinis priklausinio ir pagrindinio daikto ryšys gali būti nustatomas tik analizuojant ir vertinant konkrečios situacijos aplinkybes. Be to, daikto pripažinimui priklausiniu nepakanka nustatyti vieną aplinkybę (pavyzdžiui, kad daiktai yra fiziškai susiję, kad daiktais buvo naudojama ir pan.), bet būtina juridinių faktų sudėtis, t. y. reikia išanalizuoti visas teisiškai reikšmingas aplinkybes, iš kurių ne kuri nors viena, o jų visetas nulems daikto pripažinimą ar nepripažinimą priklausiniu. Taip pat turi būti nustatomi visi juridiniai faktai, bet jie turi nevienodą reikšmę.

V. PAGRINDINIO IR ANTRAEILIO DAIKTO PROBLEMINIAI ASPEKTAI

Nors Lietuvos teisės aktuose yra įtvirtintos pagrindinio ir antraeilių daiktų sąvokos, tačiau praktikoje neretai kyla problemų atibojant šiuos du institutus. Apie pagrindinių daiktų atibojimą nuo antraeilių yra pasisakęs Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, kurio ne vienoje priimtoje nutartyje įtvirtinta, kad praktikoje antraeiliais daiktais pripažįstami daiktai, kurių sąsajos su pagrindiniu daiktu reiškiasi per bendrą ūkinę paskirtį. Taip pat Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad nustatant teisiškai reikšmingas sąsajas su pagrindiniu daiktu, pavyzdžiui, pagrindinio daikto ir priklausinio, yra svarbus ne tik fizinis, bet funkcinis daiktų ryšys. Tam, kad pagrindinio daikto ir priklausinio funkcinis ryšys būtų pripažįstamas teisiškai reikšmingu, jis turi būti nuolatinio pobūdžio ir pasižymėti ne tik kito daikto naudojimu, bet ir nuolatinio priklausinio tarnavimu pagrindiniam daiktui¹¹⁴. Išanalizavus nemažai Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarčių matoma, kad kiekvienas konkretus teisme išnagrinėto ginčo atvejis dėl pagrindinio daikto atibojimo nuo antraeilio daikto yra individualus.

5.1. Pagrindinio daikto ir jo priklausinio atibojimo problema

Pirmiausiai praktikoje problemos dėl pagrindinio daikto ir jo priklausinio atibojimo kyla kvalifikuojant daiktus priklausiniais ir sprendžiant priklausinių teisinį likimą įkeičiant pagrindinį daiktą, kadangi pagrindinis daiktas ir jo priklausinys turi daug panašumų:

i) abu daiktai yra arba gali būti atskirais savarankiškais (fiziškai) daiktais, abu yra tarpusavyje gali būti susiję ne tik fiziniu, bet ir funkcinio tik jiems būdingu ryšiu;

ii) abu yra daiktai (iš gamtos pasisavinti ar gamybos procese sukurti materialaus pasaulio dalykai¹¹⁵).

Nors Lietuvos civilinis kodeksas nepateikia priklausinių nuo pagrindinio daikto atibojimo nuostatų, keletas atibojimo kriterijų yra suformuluota Lietuvos teismų praktikos:

---

¹¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje T. J. v. B. Z. ir kt., Nr. 3K-3-561/2004; 2006 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje J. U. v. UAB „IJO“, Nr. 3K-3-453/2006; 2008 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje G. I. ir kt. v. UAB „Vilga“ ir kt., Nr. 3K-3-315/2008.

¹¹⁵ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.1 straipsnis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

i) daiktų klasifikacija į kilnojamuosius ir nekilnojamuosius. Šis pagrindinio daikto ir jo priklausinio atirbojimo kriterijus kritikuotinas, kadangi pirma, įstatymas apibūdindamas priklausinio ir pagrindinio daikto sąsają nenurodo tokio jų skiriamąjo požymio, o plečiamai aiškinti įstatymą nėra pagrindo: praktika rodo, kad nekilnojamasis daiktas gali egzistuoti kaip kilnojamojo daikto priklausinys¹¹⁶. Antra, Lietuvos civiliniame kodekse yra įtvirtinti visai kiti reikšmingi priklausinio požymiai, o t. y. susijęs pagal savybes ir tarnauja pagrindiniam daiktui¹¹⁷ ir būtent jie lemia daikto pripažinimą ar nepripažinimą priklausiniu¹¹⁸. Trečia, daiktų priskyrimą pagrindiniams ar antraeiliams daiktams lemia ne tik įstatymas, bet ir asmens valia: kiek leidžia galiojantys pagrindinių ir antraeilių daiktų teisinius santykius reglamentuojantys teisės aktai, daikto savininkas ar teisėtas valdytojas gali nuspręsti tiek kilnojamųjų, tiek nekilnojamųjų daiktų tarpusavio ryšius. Pagal bendrąją taisyklę antraeilio daikto likimas tiesiogiai priklauso nuo pagrindinio daikto likimo, t. y. keičiantis pagrindinio daikto likimui, pavyzdžiui, perleidžiant nuosavybės teisę į pagrindinį daiktą kitam asmeniui, kartu perleidžiama nuosavybės teisė ir į antraeilį daiktą, išskyrus atvejus, kai sutarties šalys sandorio atveju sutaria dėl kitokio antraeilių daiktų likimo. Taigi, kito asmens nuosavybėn pagal sutartį gali būti perleidžiamas tik pagrindinis daiktas, bet tam, jog antraeilis daiktas liktų pirminio savininko nuosavybe, turi būti konkrečiai aptarta šalių sudarytoje sutartyje. Tokio aptarimo nereikėtų tik tuo atveju, jeigu specialioji įstatymo norma konkrečiu atveju dėl daiktų specifiškumo numatytų bendrosios taisyklės išimtį¹¹⁹;

ii) pagrindinio daikto ir priklausinio tarpusavio priklausomybė. Keletoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bylų¹²⁰ šalys teigė, kad jeigu daiktai gali funkcionuoti vienas be kito, tai jie nėra pagrindinis daiktas ir priklausinys. Vis dėlto, tokia pozicija yra abejotina dėl keleto priežasčių. Nepaisant to, kad ir pagrindinis daiktas, ir jo priklausinys gali būti savarankiškais teisinių santykių objektais, priklausinys pagal savo esmę skirtas tarnauti pagrindiniam daiktui ir pagal savo savybes yra nuolat susijęs su pagrindiniu daiktu. Galima išskirti du atvejus:

---

¹¹⁶ Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį į Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatymo 10 straipsnio 3 dalį, kurioje įtvirtinta nuostata, kad žemės sklypas negali būti registruojamas kaip priklausinys. Todėl galima teigti, kad nekilnojamas daiktas gali būti kilnojamojo priklausiniu, išskyrus žemės sklypą.

¹¹⁷ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.19 straipsnio 1 dalis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

¹¹⁸ Pažymėtina, kad tarnavimo požymis būdingas ir esminėms pagrindinio daikto dalims, tačiau esmines pagrindinio daikto dalis nuo priklausinio skiria tai, kad priklausinys gali būti savarankišku daiktu.

¹¹⁹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.14 straipsnis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

¹²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje S. V. ir J. V. v. Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos Telšių teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros skyrius, bylos Nr. 3K-3-20/2012.

a) dažniausiai priklausinys yra būtinas tam, kad pagrindinis daiktas būtų panaudotas pagal paskirtį. Pavyzdžiui, padangos yra būtinos, kad automobilis būtų panaudotas pagal paskirtį, daugiabučio namo koridorius reikalingas, kad būtų pasiekiami visi jame esantys butai ir pan.;

b) priklausinys užtikrina, kad pagrindinis daiktas būtų panaudojamas įvairiapusiškiau, būtų gauta didesnė nauda ir pan. Pavyzdžiui, butui priklausantis rūšys gali patenkinti daugiau buto savininkų poreikių negu toks pat butas be rūšio ir pan.

Todėl galima teigti, kad negalėjimas funkcionuoti vienas be kito ne tik nėra kriterijus atskirti priklausinį nuo pagrindinio daikto, bet apskritai nėra požymis būdingas pagrindiniam daiktui ir jo priklausiniui, kadangi šis požymis būdingas esminėms pagrindinio daikto dalims;

iii) pagrindinio daikto ir jo priklausinio vertė. Toks kriterijus galimas dėl to, nes manoma, jog priklausinio vertė turėtų būti mažesnė už pagrindinio daikto, kadangi remiantis Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu, priklausinys kaip antraeilis daiktas, seka paskui pagrindinį. Tačiau vis dėlto šis kriterijus taip pat nėra lemiamas atibojant pagrindinį daiktą nuo priklausinio, kadangi gali būti atveju, kai priklausinio vertė didesnė už pagrindinio daikto. Tokią poziciją pagrindžia ir Lietuvos teisės doktrina, todėl pagrindinio daikto jo priklausinio vertės negali būti laikomi pakankamu kriterijumi atskiriant pagrindinį daiktą nuo jo priklausinio.

Apibendrinant aptartus priklausinio atibojimo nuo pagrindinio daikto kriterijus galima teigti, kad objektyvus atskyrimo kriterijus yra priklausinio tarnavimas pagrindiniam daiktui, kaip ir įtvirtinta Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse¹²¹ bei Lietuvos teisės doktrinoje. Tačiau vis dėlto kiekvienu konkrečiu atveju, siekiant pripažinti daiktą priklausiniu, svarbu nustatyti juridiskai reikšmingus faktus ir aplinkybes.

Kitas dažnai Lietuvos teismuose sprendžiamas ginčas yra priklausinio likimas įkeičiant pagrindinį daiktą tam tikrų konkrečių prievolių užtikrinimui. Hipoteka – tai daiktinė teisė į svetimą nekilnojamąjį daiktą, kuria užtikrinamas esamos ar būsimos turtinės prievolės įvykdymas, kai įkeistas daiktas neperduodamas kreditoriui¹²². Pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.171 straipsnio 3 dalį, jeigu hipotekos sandoryje nenustatyta kitaip, hipotekos objektu laikomas pagrindinis daiktas ir visi esami ar būsiami antraeiliai daiktai, išskyrus daikto pajamas. Ši įstatymo nuostata yra pagrindinio daikto ir jo priklausinio teisinio ryšio taisyklių išraiška hipotekos santykiuose. Pagal bendrąją

¹²¹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.19 straipsnis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

¹²² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.170 straipsnio 1 dalis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

pagrindinių ir antraeilių daiktų teisinio ryšio taisyklę priklausinį ištinka pagrindinio daikto likimas, jeigu sutartyje ar įstatyme nenustatyta kitaip¹²³. Šios dvi teisės normos leidžia hipotekos sandorio šalims susitarti dėl įkeičiamo pagrindinio daikto jau esamų ar dar tik būsimų priklausinių teisinio likimo. Pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatymo 10 straipsnio 3 dalį, žemės sklypas negali būti registruojamas kaip priklausinys, todėl šiuo atveju žemės sklypas visada bus pagrindiniu daiktu, o ant jo esantys pastatai – žemės sklypo priklausiniai, tik su sąlyga, jeigu ir žemės sklypo, ir jo priklausinių savininkas yra tas pats asmuo. Žemės sklypas ir jame esantys statiniai gali būti savarankiškais daiktais arba pagrindiniu daiktu su antraeiliais¹²⁴. Todėl klausimas ar nėra ydinga statinius laikyti žemės sklypo priklausiniais? Ko gero šiuo atveju, atsižvelgiant į tai, kad ir statiniai ir žemės sklypas yra du savarankiški Nekilnojamojo turto registre galintys būti įregistruotais objektais, būtų tiksliau statinius vadinti sudėtine žemės sklypo dalimi, o ne priklausiniais. Tačiau praktikoje dažnai kyla ginčų, kai kreditorius ir skolininkas hipotekos sandorio atveju nesusitaria dėl įvairių žemės ir ant jos esančių objektų įkeitimo variantų, t. y. aiškiai neįvardijama ar įkeičiama tik žemė ar kartu įkeičiami ir ant žemės esantys statiniai. Jei būsimi žemės priklausiniai hipotekos sutartyje nėra aiškiai identifikuoti (tiek, kiek tai galima padaryti nesant konkrečių objektų, pvz., nenurodant individualaus numerio), jų kvalifikavimą hipotekos objektu lemia skolininko valia jų registravimo metu Nekilnojamojo turto registre šiuos įvardyti kaip žemės priklausinius. Aplinkybė, jog šalys hipotekos lakšte neįtvirtino sąlygos, kad ant įkeičiamos žemės ateityje sukurti objektai nebus įkeičiami, nelaikytina subjektų valia tokius būsimus objektus įkeisti¹²⁵. Todėl tik skolininko valia atitinkami objektai įgyja žemės sklypo priklausinių teisinę padėtį, kuri užfiksuojama Nekilnojamojo turto registre ir šie duomenys laikomi teisingais, kol jie nenuginčyti įstatymų nustatyta tvarka¹²⁶. Todėl šiuo atveju galima daryti išvadą, kad hipotekos sandorio atveju įkeitus pagrindinį daiktą, tačiau sandorio šalims nesutarus dėl priklausinių įkeitimo, pastarieji bus laikomi įkeistais tik jeigu jie bus Nekilnojamojo turto registre užregistruoti žemės sklypo priklausiniais. Būsimieji žemės sklypo priklausiniai gali būti įkeičiami tik jeigu jų savininkas pareišk valią įkeisti būsimuosius priklausinius.

¹²³ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.14 straipsnio 1 dalis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

¹²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje E. T. v. P. S. ir T. S., Nr. e3K-3-543-695/2016.

¹²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje D. P. ir V. P. v. S. J. įmonė, uždaroji akcinė bendrovė „LKU turto valdymas“, Nr. 3K-3-606-421/2015.

¹²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje akcinė bendrovė SEB bankas v. LUAB „Pajūrio miestelis“, Nr. 3K-3-444/2012.

5.2. Esminių pagrindinio daikto dalių atirbojimo nuo priklausinių problema

Nors Lietuvos Respublikos civilinio kodekso normose yra aiškiai įtvirtinta esminių pagrindinio daikto dalių¹²⁷ ir priklausinių sąvokos¹²⁸, peržvelgus Lietuvos teismų priimtas nutartis dėl ginčų atirbojant pagrindinius daiktus nuo antraeilių matoma, kad dažnai pasitaiko atveju, kai esminės pagrindinio daikto dalys laikomos priklausiniais ir atvirksčiai. Atsižvelgiant į šią gana dažnai teismų praktikoje pasitaikančią problemą, galima kelti du klausimus:

i) kaip atriboti esmines pagrindinio daikto dalis nuo priklausinių;

ii) antra – ar daiktas, kuris yra esminė vieno pagrindinio daikto dalis, gali būti ir kito pagrindinio daikto priklausiniu.

Atsakant į iškeltus probleminius klausimus svarbu pažymėti, kad esmines pagrindinio daikto dalis nuo priklausinių padeda atriboti ne jų panašumai, o skirtumai:

1) esminę pagrindinio daikto dalį su pagrindiniu daiktu sieja fizinis ryšys¹²⁹, o tai, be kita ko, reiškia, kad esminė pagrindinio daikto dalis negali būti savarankišku nuosavybės teisinių santykių objektu, todėl ji be jokių išimčių priklauso pagrindinio daikto savininkui. Pavyzdžiui, pastato stogas negali būti patalpų priklausiniu, kadangi jis nėra savarankiškas antraeilis daiktas, o yra esminė pastato dalis, kuri, pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.15 straipsnį, įeina į pagrindinio daikto sudėtį ir su juo susijęs taip neatskiriamai, kad be jų pagrindinis daiktas, šiuo atveju patalpa, negalėtų būti naudojama pagal paskirtį arba būtų pripažinta nevisaverte;

2) priklausiniui ir pagrindiniam daiktui lemiamą reikšmę turi funkcinis ryšys, o esminėms pagrindinio daikto dalims ir pagrindiniam daiktui - fizinis ryšys. Šiuo atveju reikėtų atkreipti dėmesį, kad esminės pagrindinio daikto dalys nebus fiziniu ryšiu susiję su pagrindiniu daiktu tik Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.2. straipsnio 6 punkte numatytu atveju¹³⁰, kuris yra išimtis iš bendros taisyklės. Visais kitais atvejais esminės pagrindinio daikto dalys bus fiziškai susiję su pagrindiniu daiktu. Taigi, fizinio ryšio tarp

¹²⁷ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.15 straipsnis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

¹²⁸ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.19 straipsnio 1 dalis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

¹²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. spalio 20 d. nutartis *civilinėje byloje T. J. v. B. Z. ir kt.*, Nr. 3K-3-561/2004.

¹³⁰ Laikinais atskirto sudėtinės nekilnojamojo daikto dalys išsaugo savo, kaip nekilnojamojo daikto, savybes, jei tas dalis numatoma grąžinti atgal.

pagrindinio ir antraeilio daikto reikšmė yra esminių pagrindinio daikto dalių ir priklausinio skiriamasis požymis¹³¹;

3) pagrindinio daikto dalių sąsajos su pagrindiniu daiktu skirtumas nuo priklausiniui būdingo tarnavimo požymio¹³² „kadangi priklausiniais laikomi savarankiški pagrindiniam daiktui tarnauti skirti antraeiliai daiktai, kurie pagal savo savybes yra nuolat susiję su pagrindiniu daiktu¹³³. Šiuo atveju labai svarbu pažymėti priklausinio funkcines, o ne fizines savybes pagrindinio daikto atžvilgiu;

4) esminių pagrindinio daikto dalių ir priklausinių teisinė padėtis pagrindinių daiktų atžvilgiu – esminėms pagrindinio daikto dalims, skirtingai nei priklausiniams, nebūdingas savarankiškumas, kadangi jos įeina į pagrindinio daikto sudėtį ir su juo susiję taip neatskiriamai, kad be jų pagrindinis daiktas negalėtų būti naudojamas pagal paskirtį arba būtų pripažintas nevisaverčiu¹³⁴.

Kalbant apie esmines pagrindinio daikto dalis taip pat būtų galima kelti klausimą ar neesminės pagrindinio daikto dalys gali turėti įtakos visaverčiam daikto funkcionavimui? Pats žodis neesminės jau suponuoja, kad šios pagrindinio daikto dalys neturėtų įtakoti pagrindinio daikto funkcionavimo. Pagal LR CK įtvirtintas esminių pagrindinio daikto dalių savybes bei atsižvelgiant į Lietuvos teismų praktiką dėl esminių daikto dalių, neesminių daikto dalių klausimą būtų galima kelti daikto kokybės atžvilgiu, pavyzdžiui, ar būtų perkamas automobilis, jeigu trūktų tą automobilį, ypač naujo ir prabangaus, žyminčio prekinio ženklo?

Kitas probleminis klausimas, kuris gali kilti dėl esminės pagrindinio daikto dalies atskyrimo nuo priklausinio - ar esminė pagrindinio daikto dalis gali tuo pat metu būti ir kito pagrindinio daikto priklausiniu? Atsižvelgiant į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo poziciją, kad keli pagrindiniai daiktai gali turėti vieną bendrą antraeilį daiktą – priklausinį¹³⁵, būtų galima teigti, kad esminė pagrindinio daikto dalis gali tuo pat metu būti kito pagrindinio daikto priklausiniu. Tačiau taip pat nereikėtų pamiršti, kad pagrindinio daikto priklausiniams būdinga savarankiškumo savybė, kas nėra būdinga esminėms pagrindinio daikto dalims. Todėl remiantis Lietuvos civilinio kodekso

¹³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje M. A. (M. A.) v. uždaroji akcinė bendrovė „Pamario troba“, Nr. 3K-3-142-687/2015.

¹³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Mūsų laikas“ v. UAB „Vorto“, A. Bosas, Nr. 3K-3-88/2005.

¹³³ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.19 straipsnio 1 dalis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

¹³⁴ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.15 straipsnis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

¹³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje Vilniaus miesto apylinkės prokuratūros vyriausiojo prokuroro, ginančio viešąjį interesą, ir bendraieškių D. V., B. P., O. B., R. M., J. G. v. UAB „Naigeda“, 91-ajai Gyvenamųjų namų statybos bendrijai, AB „Lithun“, VĮ Registrų centrui, antstolei J. B., notarei J. D., Nr. 3K-3-306/2010.

nuostatomis bei Lietuvos teismų praktika, darytina išvada, kad vis dėlto negalimos situacijos, kai tas pats daiktas yra esminė vieno pagrindinio daikto dalis ir kartu kito pagrindinio daikto priklausinys.

5.3. Nekilnojamojo turto registro duomenų apie priklausinius teisinė reikšmė

Nekilnojamojo turto registro duomenų teisinę reikšmę galima nustatyti iš Lietuvos teisės aktų nuostatų ir Lietuvos teismų praktikos suformuluotų pozicijų. Pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatymo 10 straipsnio 1 dalį nekilnojamojo turto registre nekilnojamieji daiktai registruojami kaip nekilnojamojo daikto priklausiniai įstatymų nustatytais atvejais arba tų daiktų savininko prašymu priklausinių duomenis įrašant į pagrindinio nekilnojamojo daikto registro įrašą. Tai reiškia, kad Nekilnojamojo turto registre gali būti informacija apie nekilnojamojo daikto priklausinius, bet nebūtinai (tas atvejis, kai dėl tam tikrų priežasčių pagrindinio daikto savininkas neįregistruoja daikto kaip priklausinio¹³⁶), todėl nekilnojamojo turto registro duomenys gali padėti nustatyti pagrindinio daikto priklausinius, bet ne visada. Akivaizdu, kad priklausinio buvimą ar nebuvimą lemia savininko valia, o ją atitinkamai parodo Nekilnojamojo turto registro duomenys. Reikėtų pažymėti, daiktas, kuris Nekilnojamojo turto registre įregistruotas kaip atskiras nekilnojamojo turto objektas, negali būti laikomas priklausiniu, kadangi pagal Nekilnojamojo turto registro įstatymo 9, 10 straipsnius Nekilnojamojo turto registre įregistruojami nekilnojamieji daiktai, kurie įstatymo nustatyta tvarka suformuoti kaip nekilnojamojo turto objektai ir kuriems suteiktas unikalus numeris, o objekto priklausiniai atskirai neregistruojami, bet registruojami kaip nekilnojamojo daikto priklausiniai įstatymų nustatytais atvejais arba įrašomi į pagrindinio nekilnojamojo daikto registro įrašą¹³⁷. Tačiau svarbu pažymėti, kad vis dėlto priklausinio egzistavimą lemia ne jo įtraukimas į pagrindinio nekilnojamojo daikto registro įrašą Nekilnojamojo turto registre, o faktinė situacija: ryšiai tarp daiktų, savininko valia ar kitos įstatyme nurodytos aplinkybės. Be to, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas suformulavo taisyklę, kad priklausinį ištinka pagrindinio daikto likimas ir tuo atveju, kai priklausinys nebuvo įregistruotas, t. y. neįtrauktas į pagrindinio nekilnojamojo daikto registro įrašą. Vadinasi, antraeilio daikto

---

¹³⁶ GASILIONIS, A., KASPERAVIČIUS, R. Nekilnojamojo turto administravimas. Vilnius: VGTU leidykla „Technika“, 2006.

¹³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje pareiškėjo Vilniaus miesto savivaldybės pareiškimą dėl negyvenamųjų patalpų pripažinimo bešeimininkiu turtu ir jų perdavimo Vilniaus miesto savivaldybės nuosavybėn, bylos Nr. 3K-3-422/2011.

teisinė registracija ar neregistravimas nekeičia faktinių aplinkybių, kadangi priklausinio statusą ir paskirtį lemia ne jo įregistravimo faktas, o jo nuolatinis funkcinis ryšys su vienu arba keliais pagrindiniais daiktais, o likimą nulemia pagrindinio daikto (daiktų) likimas, jeigu šalys sutartyje nepadaro kitokių išlygų ar įstatyme nėra nustatyta kitaip¹³⁸. Dar daugiau – pažymėtina, kad klausimas, ar daiktas pripažintinas priklausiniu yra savarankiškas ir nėra sprendžiamas remiantis teisinės daikto registracijos buvimu ar nebuvimu¹³⁹. Juo labiau, kad nekilnojamojo turto registro paskirtis yra išviešinti duomenis apie nekilnojamuosius daiktus. Duomenų apie nekilnojamuosius daiktus išviešinimas nenulemia daikto paskirties ir jo ryšių su kitais daiktais, taigi nereiškia, kad daikto savybės ar kriterijai yra būtent tokie; išviešinti duomenys nelemia daikto likimo¹⁴⁰. Taigi galima padaryti keletą išvadų apie Nekilnojamojo turto registro duomenų teisinę reikšmę, kurios formuluojamos pagal minėtų duomenų buvimą ar nebuvimą. Pirma, jeigu Nekilnojamojo turto registras pateikia informacijos apie priklausinių buvimą, taikoma taisyklė, kad registro duomenys yra laikomi teisingais ir išsamiais, kol jie nepakeisti arba nenuginčyti įstatymų nustatyta tvarka. Nuginčyti ar pakeisti registro duomenis turi pareigą šalis, kuri prieštarauja registro pateikiamai informacijai. Vadinasi, laikantis įstatyme nustatytos tvarkos registro duomenis galima pakeisti ar nuginčyti. Antra, jeigu Nekilnojamojo turto registre nėra informacijos apie priklausinių buvimą, negalima galutinai teigti, kad priklausinių nėra. Turi būti analizuojama faktinė situacija ir daiktų tarpusavio ryšiai bei kitos reikšmingos aplinkybės. Dėl to registro duomenys yra reikšmingi, kaip informaciją pateikiantis šaltinis, tačiau nėra absoliutus pagrindas išspręsti su pagrindiniu daiktu ir jo priklausiniu susijusias problemas.

5.4. Nekilnojamojo turto objekto kadastrinių duomenų teisinė reikšmė

Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro įstatymas reglamentuoja nekilnojamųjų daiktų, registruojamų Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registre, kadastro duomenų nustatymą, jų įrašymą į nekilnojamojo turto kadastrą, nekilnojamojo turto kadastro statusą, šio kadastro steigimą, tvarkymą, reorganizavimą ir likvidavimą,

---

¹³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje G. I. ir UAB „City gate“ v UAB „Vilga“ ir UAB „Kailių išdirbimo technologijų sistemos“, Nr. 3K-3-433/2009.

¹³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje akcinė bendrovė SEB bankas v. Lamees Trading Limited, Nr. 3K-3-117/2013.

¹⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje AB SEB bankas v uždarosios akcinės bendrovės „Kavaska“, Nr. 3K-3-50/2010.

matininkų ir matininkų ekspertų veiklos sąlygas, jų teises, pareigas ir atsakomybę¹⁴¹. Nekilnojamojo turto objekto kadastriniai duomenys yra pateikiami nekilnojamojo turto objektų kadastrinių matavimų bylose, inventorizacijos bylose, techninės apskaitos bylose. Lietuvos teismų praktikoje gausu atvejų, kai sprendžiant daikto pripažinimo ar nepripažinimo priklausiniu klausimą buvo analizuojami minėti dokumentai. Nekilnojamojo turto kadastro objektais gali būti nekilnojamieji daiktai, nurodyti Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje, o tai:

i) žemės sklypas;

ii) statinys (taip pat nebaigtas statyti), kurio statybai reikalingas statybą leidžiantis dokumentas (kai jis yra privalomas), arba statinys, kuris pastatytas turint kitą statybos teisėtumą patvirtinantį dokumentą;

iii) patalpa, jeigu ji įstatyme numatyta tvarka suformuota kaip atskiras nekilnojamasis daiktas.

To paties straipsnio 2 dalyje paminėta, kas negali būti nekilnojamojo turto kadastro objektais, o tarp jų ir statinių ar patalpų, suformuotų kaip atskiri nekilnojamieji daiktai, priklausiniai, kuriais laikomi savarankiški pagrindiniam daiktui tarnauti skirti antraeiliai daiktai, pagal savo savybes nuolat susiję su pagrindiniu daiktu¹⁴². Tai leidžia daryti išvadą, kad priklausiniai negali būti atskirais Nekilnojamojo turto kadastro objektais. Nekilnojamojo turto kadastro įstatymo 6 straipsnyje nurodyta kokia informacija turi būti pateikta apie nekilnojamuosius daiktus. Šią informaciją gali apimti ir informacija apie daikto priklausinius. Taigi galima teigti, kad Nekilnojamojo turto kadastras pateikia informaciją apie pagrindinį daiktą ir jo priklausinį, todėl šių duomenų teisinė galia nulemia tokios informacijos aktualumą, todėl pripažintina, kad nekilnojamojo daikto kadastriniai duomenys turi teisinę reikšmę. Tokios pozicijos laikosi ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas remdamasis minėtais duomenimis sprendžiant su pagrindiniu daiktu ir jo priklausiniu susijusias problemas¹⁴³. Tačiau reikėtų pažymėti, kad kadastriniai duomenys neatsako į probleminius klausimus, kylančius dėl pagrindinių daiktų ir jų priklausinių, kadangi:

i) Nekilnojamojo turto kadastro duomenys tik parodo ir įtvirtina, kokia yra faktinė situacija, o jos pačios nesukuria ir neanalizuoja;

---

¹⁴¹ Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo turto kadastro įstatymo 1 straipsnis. *Valstybės žinios*. 2000 m. birželio 27 d. Nr. VIII-1764.

¹⁴² Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo turto kadastro įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000 m. birželio 27 d. Nr. VIII-1764.

¹⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje E. K. v. I. K.*, Nr. 3K-3-443-701/2015.

ii) įstatymas, teismų praktika ir teisės doktrina pagrindinį daiktą ir priklausinį atskiria ir identifikuoja pagal kitus reikšmingus požymius, kurie įvardinti jau aptartose šio darbo dalyse¹⁴⁴;

iii) priklausiniais gali būti ir kilnojamieji daiktai, todėl nekilnojamojo turto objektų kadastrinių duomenų registras nėra absoliutus šaltinis priklausinių buvimo įrodymui.

Taigi apibendrinant galima daryti išvadą, kad kadastriniai duomenys yra viena iš priemonių išsiaiškinti faktinę situaciją apie nekilnojamąjį daiktą: pateikia informaciją apie pagrindinio daikto ir jo priklausinių ryšius, kurie ir nulemia daiktų tarpusavio santykių kvalifikaciją.

5.5. Antraeilių daiktų likimas įkeičiant pagrindinį daiktą

Kita ganėtinai dažnai Lietuvos teismų praktikoje pasitaikanti problema yra priklausinio likimas įkeičiant pagrindinį daiktą tam tikrų konkrečių prievolių užtikrinimui. Hipotekos objektu gali būti bet kokie nekilnojamieji daiktai. Hipotekos objektu gali būti ir kilnojamasis turtas, ir turtinės teisės, jeigu šis turtas hipotekos sandoriu įkeičiamas kartu su nekilnojamaisiais daiktais kreditoriui¹⁴⁵. Hipotekos objekto nustatymo taisyklės įtvirtintos Lietuvos civilinio kodekso 4.171 straipsnyje. Jungtinę hipoteką reglamentuoja Lietuvos civilinio kodekso 4.180 straipsnis. Nors jis nedetalizuoja, kokie vienu metu įkeisti daiktai sudaro jungtinę hipoteką, tačiau Lietuvos civilinio kodekso 4.12–4.15 ir 4.19 straipsnių nuostatose reglamentuojama, kokie daiktai gali būti savarankiškais teisinių santykių objektais, todėl ir Lietuvos civilinio kodekso 4.180 straipsnio nuostatas aiškinti sistemiškai su Lietuvos civilinio kodekso 4.12–4.15 ir 4.19 straipsnių nuostatomis, nes antraeiliai daiktai (priklausiniai) atskirai, be pagrindinio daikto, nėra savarankiški teisinių santykių objektai, nebent įstatymo ar susitarimo pagrindu, esant tam tikroms aplinkybėms, jie būtų atskirti nuo pagrindinio daikto ir taptų pagrindiniais daiktais¹⁴⁶. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas civilinio kodekso 4.171 straipsnio 1 dalį aiškina, kad hipotekos objektu gali būti atskiri viešame registre registruojami, iš civilinės apyvartos neišimti nekilnojamieji daiktai, kurie gali būti pateikti

---

¹⁴⁴ Priklausiniui būdingi požymiai aptarti darbo IV dalies 4.5. skyriuje "Priklausinys. Priklausinio samprata".

¹⁴⁵ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.170 straipsnio 1 dalis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262

¹⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje A. S. v. anstoliui K. K., Nr. 3K-3-512-695/2016.

parduoti viešose varžytynėse¹⁴⁷. Pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.171 straipsnio 3 dalį, kai įkeičiamas pagrindinis daiktas, laikoma, jog įkeičiami ir esantys bei būsimi daikto savininko valia prijungti ar dėl gamtinių įvykių prie pagrindinio daikto prisijungę priklausiniai, jeigu hipotekos sandoryje nenustatyta kitaip. Ši įstatymo nuostata yra pagrindinio daikto ir jo priklausinio teisinio ryšio taisyklių išraiška hipotekos santykiuose. Pagal bendrąją pagrindinių ir antraeilių daiktų teisinio ryšio taisyklę priklausinį ištinka pagrindinio daikto likimas, jeigu sutartyje ar įstatyme nenustatyta kitaip¹⁴⁸. Šios dvi teisės normos leidžia hipotekos sandorio šalims susitarti dėl įkeičiamo pagrindinio daikto jau esamų ar dar tik būsimų priklausinių teisinio likimo. Be to, iš Lietuvos Aukščiausiojo teismo praktikos matyti, kad Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.171 straipsnio 3 dalimi siekiama:

i) reguliuoti situacijas, kai nekilnojamojo turto objektai (pvz., pastatai) žemės įkeitimo metu jau yra ant šios pastatyti ir Nekilnojamojo turto registre įregistruoti kaip priklausiniai;

ii) nurodytos normos taikymui svarbi aiškiai suderinta šalių valia, nes sutartinėje hipotekoje kreditorius ir skolininkas gali susitarti dėl įvairių žemės ir ant jos esančių objektų įkeitimo variantų: įkeičiama tik žemė; įkeičiami tik ant žemės esantys statiniai.

Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatymo 10 straipsnio, reglamentuojančio nekilnojamųjų daiktų, kaip priklausinių, registravimą, 1 dalyje nustatyta, kad nekilnojamojo turto registre nekilnojamieji daiktai registruojami kaip nekilnojamojo daikto priklausiniai įstatymų nustatytais atvejais arba tų daiktų savininko prašymu priklausinių duomenis įrašant į pagrindinio nekilnojamojo daikto registro įrašą. Pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatymo 10 straipsnio 3 dalį, žemės sklypas negali būti registruojamas kaip priklausinys. Tokiu atveju ant jo esantys statiniai visada laikomi priklausiniais, tik su sąlyga, jeigu ir žemės sklypo, ir jo priklausinių savininkas yra tas pats asmuo¹⁴⁹. Tačiau tokiu atveju klausimas ar nėra ydinga statinius laikyti žemės sklypo priklausiniais? Ko gero šiuo atveju, atsižvelgiant į tai, kad ir statiniai ir žemės sklypas yra du savarankiški Nekilnojamojo turto registre galintys būti įregistruotais objektais, būtų tiksliau statinius vadinti sudėtine žemės sklypo

---

¹⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje AB SEB bankas v uždarosios akcinės bendrovės „Kavaska“, Nr. 3K-3-50/2010.

¹⁴⁸ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.14 straipsnio 1 dalis. Valstybės žinios. 2000 m. Nr. 74–2262.

¹⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje uždaroji akcinė bendrovė „Stalakta“ akcinė bendrovė „Swedbank“, valstybės įmonė Turto bankas, akcinė bendrovė DNB bankas, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Klaipėdos skyrius ir uždaroji akcinė bendrovė „Konekesko Lietuva“, Nr. 3-K3-94/2014.

dalimi, o ne priklausiniais. Juo labiau, kad šiuo atveju pastatai neatitinka Lietuvos teismų praktikos suformuotų kriterijų¹⁵⁰ atskiriant priklausinius nuo pagrindinių daiktų.

Praktikoje dažnai kyla ginčų, kai kreditorius ir skolininkas hipotekos sandorio atveju nesusitaria dėl įvairių žemės ir ant jos esančių objektų įkeitimo variantų, t. y. įkeičiama tik žemė ar kartu įkeičiami ir ant žemės esantys statiniai. Jei būsimi žemės priklausiniai hipotekos sutartyje nėra aiškiai identifikuoti (tiek, kiek tai galima padaryti nesant konkrečių objektų, pvz., nenurodant individualaus numerio), jų kvalifikavimą hipotekos objektu lemia skolininko valia jų registravimo metu Nekilnojamojo turto registre šiuos įvardyti žemės priklausiniais¹⁵¹. Tokiu būdu skolininko valia atitinkami objektai įgyja žemės sklypo priklausinių teisinę padėtį, kuri užfiksuota Nekilnojamojo turto registre ir šie duomenys laikomi teisingais, kol jie nenuginčyti įstatymų nustatyta tvarka¹⁵². Aplinkybė, jog šalys hipotekos lakšte neįtvirtino sąlygos, kad ant įkeičiamos žemės ateityje sukurti objektai nebus įkeičiami, nelaikytina subjektų valia tokius būsimus objektus įkeisti¹⁵³. Todėl šiuo atveju galima daryti išvadą, kad hipotekos sandorio atveju įkeitus pagrindinį daiktą, tačiau sandorio šalims nesutarus dėl priklausinių įkeitimo, pastarieji laikomi įkeistais nors jie ir nebus Nekilnojamojo turto registre užregistruoti žemės sklypo priklausiniais. Taigi sutartimi kito asmens nuosavybėn gali būti perleidžiamas tik pagrindinis daiktas, o antraeiliai daiktai (priklausiniai) atskirai, be pagrindinio daikto, nėra savarankiški teisinių santykių objektai, nebent įstatymo ar susitarimo pagrindu, esant tam tikroms aplinkybėms, jeigu jie būtų atskirti nuo pagrindinio daikto ir taptų pagrindiniais daiktais.

---

¹⁵⁰ Lietuvos teismų praktikos suformuoti kriterijai išvardinti VI dalies poskyryje 6.1. Pagrindinio daikto ir jo priklausinio atribojimo problema.

¹⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje B. L. v. B. M. (B. M.), uždarajai akcinei bendrovei „Galinta ir partneriai“, Nr. 3K-3-551/2014.

¹⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje akcinė bendrovė SEB bankas v. LUAB „Pajūrio miestelis“, Nr. 3K-3-444/2012.

¹⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje D. P. ir V. P. v. S. J. įmonė, uždaroji akcinė bendrovė „LKU turto valdymas“, Nr. 3K-3-606-421/2015.

Išvados

1. Išanalizavus Lietuvos ir pasirinktų užsienio šalių teisės aktuose įtvirtintas pagrindinio ir antraeilio daikto sąvokas galima teigti, kad jos Lietuvos ir užsienio šalių teisės aktuose pateikiamos skirtingai. Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse suformuluotos tikslūs pagrindinio ir antraeilio daikto apibrėžimai. Analizuojamų šalių teisės aktuose analogiškų apibrėžimų nėra, tačiau pateikiamos atskirų antraeilių daiktų rūšių sąvokos.

2. Daiktų skirstymas į pagrindinius ir antraeilius yra reikšmingas tuomet, kai esant teisiniams santykiams būtina nustatyti daiktų teisinę padėtį, t. y. iš tarpusavyje susijusių daiktų nustatyti pagrindinį ir antraeilį daiktą. Lietuvos Respublikos teisės aktuose nėra įtvirtinto pagrindinių ir antraeilių daiktų sąrašo, todėl kiekvienu konkrečiu atveju pagrindinio daikto atskyrimas nuo antraeilio yra fakto klausimas ir kiekvienu konkrečiu atveju, nustatant teisiškai reikšmingas sąsajas su pagrindiniu daiktu, svarbus ne fizinis, bet funkcinis daiktų ryšys.

3. Lietuvos teisės literatūroje nėra pateikta kriterijų ar požymių, atskiriančių pagrindinį daiktą nuo antraeilio. Tačiau pagal pagrindinio ir antraeilio daikto savybes galima teigti, kad jie abu yra materialaus pasaulio dalykai ir abu yra savarankiški daiktai, susiję fiziniu arba tik jiems būdingu funkciniu ryšiu. Konkrečius daikto pripažinimo priklausiniu kriterijus yra suformavęs Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, kuris teigia, kad:

i) daikto techninės savybės lemia, ar jis yra pagrindinio daikto priklausinys, ar savarankiškas nuosavybės teisės objektas;

ii) daiktas turi būti skirtas nuolat tarnauti pagrindiniam daiktui ir yra susijęs su pagrindiniu daiktu bendra ūkine paskirtimi;

iii) vienas iš priklausinių požymių yra tas, jog tai yra savarankiški daiktai;

iv) tarnaujantis daiktas turi būti skirtas pagrindinio daikto poreikiams tenkinti.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nepasisako, ar konkrečiu atveju turi būti taikomi visi šie kriterijai, tačiau jis teigia, kad turi būti vertinama pakankamai aplinkybių teisiškai reikšmingo ryšio tarp pagrindinio daikto ir priklausinio įrodymui.

4. Išanalizavus teismų praktiką galima išskirti keletą kriterijų, atskiriančių priklausinius nuo antraeilių daiktų. Iš šių kriterijų paminėtini pagrindinio daikto ir priklausinio tarpusavio priklausomybė bei pagrindinio daikto ir jo priklausinio vertė. Tačiau jie vis dėlto kritikuotini, kadangi nei tarpusavio priklausomybė, nei pagrindinio daikto ir priklausinio vertės nėra pakankami požymiai pagrindinio daikto ir jo priklausinio tarpusavio ryšio nustatymui.

Esminėmis pagrindinio daikto dalimis laikomi daiktai, kurie įeina į pagrindinio daikto sudėtį ir yra su juo neatskiriamai susiję. Sprendžiant ar daiktas atitinka antraeilio daikto požymius turi būti analizuojama plačiau, t. y. vertinama ne momentinė situacija, o

žiūrima ar daiktas buvo pagrindinio daikto sudėtyje, ar pagrindinio daikto funkcionavimui būtinas antraeilis daiktas esamu laiku, ir ar bus būtinas ateityje.

5. Nekilnojamojo turto registro duomenys nėra absoliutus pagrindas išspręsti su pagrindiniu daiktu ir jo priklausiniu susijusias problemas, o kadastriniai duomenys apie nekilnojamąjį daiktą pateikia informaciją apie daiktų ryšius, kurie ir nulemia daiktų tarpusavio santykių kvalifikaciją. Hipotekos sandorio atveju, kai įkeičiamas pagrindinis daiktas, sandorio šalys turi aiškiai apibrėžti ir priklausinių įkeitimo atvejus. Sandorio šalims nesutarus dėl priklausinių įkeitimo, pastarieji bus laikomi įkeistais tik jeigu jie bus Nekilnojamojo turto registre. Kadangi žemės sklypas negali būti registruojamas kaip priklausinys, ant jo esantys statiniai visada bus laiko priklausiniai. Tačiau šiuo atveju statinių priskyrimas priklausiniams neatitinka Lietuvos teismų praktikoje suformuotų priklausinio atribojimo nuo pagrindinio daikto kriterijų.

Literatūros sąrašas

Norminiai teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262;
2. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996 m. Nr. 100-2261;
3. Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo turto kadastro įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000 m. birželio 27 d. Nr. VIII-1764;
4. 1870 m. Luizianos civilinis kodeksas [Žiūrėta 2019-03-23]. Prieiga per internetą <https://www.law.lsu.edu/clo/louisiana-civil-code-online>.
5. 1804 m. Prancūzijos civilinis kodeksas [Žiūrėta 2019-03-25]. Prieiga per internetą: <http://www.legifrance.gouv.fr/>.
6. 1896 Vokietijos civilinis kodeksas [Žiūrėta 2019-03-23]. Prieiga per internetą https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html
7. 1910 Graikijos civilinis kodeksas [Žiūrėta 2019-03-25]. Prieiga per internetą <https://www.microfinancegateway.org>

Specialioji literatūra:

8. GASILIONIS, A., KASPERAVIČIUS, R. *Nekilnojamojo turto administravimas*. Vilnius: VGTU leidykla „Technika“, 2006;
9. JANULAITIS, A. *Romėnų teisė*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1931, p. 325-329;
10. JONAITIS, M. *Romėnų privatinė teisė*. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2014, p. 173-174;
11. MIKELĖNAS, V., VILEITA, A., TAMINSKAS, A. *Civilinio kodekso komentaras*. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. Vilnius: Justitia, 2003, p. 214-215;
12. NEKROŠIUS, Ipolitas; NEKROŠIUS, Vytautas; VĖLYVIS, Stasys. *Romėnų teisė*. Vilnius: Justitia, 2011;
13. ŠENAVIČIUS, A., *Prancūzijos civilinis (Napoleono) kodeksas ir jo galiojimas Lietuvoje*. Mokslinių straipsnių rinkinys. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2014, p. 516;
14. VITKEVIČIUS, P., et al. *Civilinė teisė*. Vilnius: Vijusta, 1997, p. 239
15. YIANNOPOULOS, A. N., *Common, public and Private Things in Louisiana: Civilian Tradition and Modern Practice*, 21 Louisiana Law Review 697, n. 7, 1961

16. YIANNOPOULOS, A. N., *Introduction to the Law of Things: Louisiana and Comparative Law*. From Symposium: Louisiana and the Civil Law, 1962;

17. YIANNOPOULOS, A. N., *Movables and Immovables in Louisiana and Comparative Law*, 22, Louisiana Law Review 517, 1962;

Teismų praktika:

18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje *E. Šidlauskienė v. D. Bernotaitė*, Nr. 3K-3-397/2003;

19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje *T. J. v. B. Z. ir kt.*, bylos Nr. 3K-3-561/2004;

20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje *T. Jakimovič v. B. Zokaitytė, R. Vilčiauskas, D. D. Petraškevičienė, R. J. Petraškevičius, D. Urbonavičiūtė, Vilniaus miesto savivaldybės valdyba, Vilniaus miesto Senamiesčio seniūnija*, Nr. 3K-3- 4561/2004;

21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Mūsų laikas“ v. UAB „Vorto“, A. Bosas*, Nr. 3K-3-88/2005;

22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje *J. U. v. UAB „IJO“*, Nr. 3K-3-453/2006;

23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. vasario 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *visuomeninė organizacija „Vilnoja“ v. AB „Enifas“ ir kt.*, Nr. 3K-3-134/2008;

24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje *830-oji daugiabučio namo savininkų bendrija v. UAB „Lazdynų būstas“ ir kt.*, Nr. 3K-3-200/2007;

25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje *G. I. ir UAB „City gate“ v. UAB „Vilga“ ir UAB „Kailių išdirbimo technologijų sistemos“*, Nr. 3K-3-433/2009;

26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje *AB SEB bankas v. uždarnosios akcinės bendrovės „Kavaska“*, Nr. 3K-3-50/2010;

27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje *Vilniaus miesto apylinkės prokuratūros vyriausiojo prokuroro, ginančio viešąjį interesą, ir bendraieškių D. V., B. P., O. B., R. M., J. G. v. UAB „Naigeda“*,

- 91-ajai Gyvenamųjų namų statybos bendrijai, AB „Lithun“, VĮ Registrų centrui, antstolei J. B., notarei J. D., Nr. 3K-3-306/2010;
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje pareiškėjo Vilniaus miesto savivaldybės pareiškimą dėl negyvenamųjų patalpų pripažinimo bešeimininkiu turtu ir jų perdavimo Vilniaus miesto savivaldybės nuosavybėn, bylos Nr. 3K-3-422/2011;
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje J.R. v. A. S., A. N., V. N., A. T., Varėnos rajono savivaldybė, Nr. 3K-3-452/2011;
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje J. V. v. R. V., bylos Nr. 3K-3-12/2012;
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje S. V. ir J. V. v. Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos Telšių teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros skyrius, bylos Nr. 3K-3-20/2012;
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje B. P. ir kt. v. Vilniaus miesto savivaldybė ir kt., bylos Nr. 3K-3-142/2012;
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje akcinė bendrovė SEB bankas v. LUAB „Pajūrio miestelis“, Nr. 3K-3-444/2012;
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje akcinė bendrovė SEB bankas v. Lamees Trading Limited, Nr. 3K-3-117/2013;
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje V. C. ir G. C. v. Kauno miesto savivaldybės administracija, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos, Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, V. M., V. A., K. J., V. A., K. B., D. G., A. J., J. J., J. A., Nr. 3K-3-363/2013;
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje V. M. v. Kauno miesto savivaldybė, Kauno miesto savivaldybės administracija, VĮ Registrų centras, D. I. ir A. I., Nr. 3K-3-211/2014;
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje uždaroji akcinė bendrovė „Stalakta“ akcinė bendrovė „Swedbank“, valstybės įmonė Turto bankas, akcinė bendrovė DNB bankas, Valstybinio

socialinio draudimo fondo valdybos Klaipėdos skyrius ir uždaroji akcinė bendrovė „Konekesko Lietuva“, Nr. 3-K3-94/2014;

38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2014 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje B. L. v. B. M. (B. M.), uždarojai akcinei bendrovei „Galinta ir partneriai“*, Nr. 3K-3-551/2014;

39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje akcinė bendrovė SEB bankas v. uždaroji akcinė bendrovė "Ziro Group", uždaroji akcinė bendrovė "Baldų galerija", valstybės įmonė Registrų centras*, Nr. 3K-3-83-969/2015;

40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje D. N., V. N., O. K., M. K. (M. K.), R. L. ir M. K. v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija*, Nr. 3K-3-55-378/2015;

41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje M. A. (M. A.) v. uždaroji akcinė bendrovė „Pamario troba“*, 3K-3-142-687/2015;

42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje E. K. v. I. K.*, Nr. 3K-3-443-701/2015;

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. lapkričio 1 d. nutartis civilinėje byloje D. P. ir V. P. v. bankrutuojančiai S. J. įmonei, uždarojai akcinei bendrovei „LKU turto valdymas“*, Nr. 3K-3-421/2015;

43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje D. P. ir V. P. v. S. J. įmonė, uždaroji akcinė bendrovė „LKU turto valdymas“*, Nr. 3K-3-606-421/2015;

44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2016 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje E. T. v. P. S. ir T. S.*, Nr. e3K-3-543-695/2016.

Santrauka

Pagrindinių ir antraeilių daiktų institutas yra specifinis, kurį reglamentuoja ne tik Lietuvos Respublikos civilinio kodekso normos, bet ir kiti teisės aktai. Dėl Lietuvos Respublikos teisės aktuose įtvirtinto teisinio ryšio tarp pagrindinių ir antraeilių daiktų, neretai praktikoje kyla problemų dėl jų skirstymo į pagrindinius ir antraeilus, todėl darbe pateikiama pagrindinių ir antraeilių daiktų sąvokos ir jų teisiškai reikšmingo ryšio bei problemų analizė, leidžianti geriau suprasti daiktų skirstymą bei su juo susijusias problemas teisės teoriniame bei praktiniame lygmenyse.

Darbe analizuojama pagrindinių ir antraeilių daiktų instituto istorinė kilmė, samprata šiuolaikinėje teisėje, pagrindinių ir antraeilių daiktų tarpusavio teisinis ryšys ir reikšmė bei aktualiausios Lietuvos teisės praktikoje kylančios problemos, susijusios su daiktų skirstymu į pagrindinius ir antraeilus. Su nagrinėjama tema susijęs pasirinktų užsienio šalių teisėje daiktų skirstymas į pagrindinius ir antraeilus nagrinėjama tik tiek, kiek tai būtina išanalizuoti Lietuvos teisės teorijoje ir praktikoje su šiuo institutu susijusias problemas. Šiam tikslui pasirinktos valstybių analogiškus teisinius santykius reglamentuojančios užsienio šalių teisės sistemos: Vokietija ir Prancūzija (nes jų civiliniai kodeksai turi galias istorines tradicijas), Graikija ir Jungtinių Amerikos Valstijų Luizianos valstija. Pagrindinis dėmesys skiriamas Lietuvos Respublikos teisės aktų bei teismų praktikos analizei. Darbe neanalizuojama užsienio šalių teismų praktikoje kylančios problemos dėl daiktų skirstymo į pagrindinius ir antraeilus. Užsienio šalių teismų praktika analizuojama tiek, kiek šiame darbe reikalinga apibūdinti pagrindinių ir antraeilių daiktų sąvokas.

Summary

The thesis analyzes the historical origin of the Institute of Main and Secondary Things, the concept in modern law, the legal relationship and significance of the main and secondary things, and the most relevant problems arising in the law of Lithuania in relation of dividing the objects into the main and secondary ones. In the law of the chosen foreign countries, the dividing of things into the main and secondary ones is considered only to the extent that it is necessary to analyze and present the concept of the thing and compare it with the concept of it in the legal theory of Lithuania. The foreign legal systems governing similar legal relations are chosen for this purpose: Germany and France (because their civil codes have deep historical traditions), Greece and the state of Louisiana of the United States. The main attention is paid to the analysis of legal acts of the Republic of Lithuania and court practice. The thesis does not analyze the problems arising from the practice of foreign courts in relation of dividing the objects into main and secondary ones. The jurisprudence of foreign countries is analyzed to the extent that this thesis requires to describe the concepts of basic and secondary things. Since of the entry into force of the new Civil Code of the Republic of Lithuania, the doctrine of the substantive law is not developed in comparison with the doctrine of the law of obligations, therefore, even the institution of basic and secondary things is not sufficiently analyzed. Taking into account of the current issue of the Institute of Basic and Secondary Sciences and the aim of the work - to determine the legal significance of the main and secondary things for their interconnection and to present the most commonly encountered problems regarding of dividing the things into main and secondary, the thesis analyzes the concepts of the main and secondary things of Lithuania and the chosen foreign countries in the theoretical level, including the legally significant connection and related problems at the practical level, based on the practice of the Lithuanian courts.